

Netwerkljst Levensbeschouwing en Natuur & Milieu.

Ded netwerkljst datert van voorjaar 1999. De met een asterix (*) gemerkte items zijn juli 2002 bijgewerkt.

De meest recente versie vindt U op onze website: www.stoutenburg.nl/netwerkSRCH.htm.

A. Natuur, milieu en franciscaanse traditie

A.1. In Nederland

A.1.1. Projecten in de Franciscaanse Beweging.*

Met name in **Breda** is er een levend franciscaans milieunetwerk. Contactpersoon: Nellie Stokman-Graumans, Weilustlaan 267, 4817 TG Breda. Tel. 076-5810425.

Vanuit **Glimmen** wordt jaarlijks een bos- en heideweek georganiseerd. Contactpersonen: Jan van Splunder, Rijksstraatweg 15, 9756 AA Glimmen. Tel. +31 (0)50-4061746 en Wonne Noppert, Winschoterdiep 155-1, 9724 GR Groningen. Tel. +31 (0)50-3120534.

In **Megen**, bij de Franciscanen, ontwikkelde Tini Brugge een 'Hof van Lof'-project: een tuin waarbij de planten een verhaal vertellen over de christelijke traditie. De Hof bestaat nog steeds en is op afspraak te bezoeken. Franciscanen Megen, Kloosterstraat 6, 5366 BH Megen. Tel 0412- 465770.

E-mail franciscanen_megen@hetnet.nl; Website:

Het project De Aarde Eren van de Franciscaanse Beweging (1992-2000) leverde veel bruikbaar materiaal op: brochures, tentoonstellingen, dia's, catechesemateriaal en boeken. We noemen hier: -de milieu-liturgie-bundels 'Aarden in geloof' (voor elk seizoen een bundel), uitgeven door Gottmer, Haarlem;
-Hof van Lof: begeleiden van vrijwilligers en geven van cursussen;
-Bloemen en Liturgie: verdieping en toerusting.

Aanwezig materiaal:

-Folder met overzicht Franciscaans materiaal rond geloof en milieu.

-Werkplan project 'De Aarde eren 1999-2000.

-Brochure 'Bondgenoot in Gods schepping. Op weg naar een duurzame levensstijl'.

Teksten bij/van een tentoonstelling, die werd samengesteld als voorbereiding van de Tweede Europese Kerkenconferentie in Graz, 1997. De brochure verscheen in vijf Europese talen. Een handzame eerste oriëntatie t.b.v. catechese, diaconaat en liturgie, met verwijzingen naar andere instellingen en materialen. Samengesteld en uitgegeven in samenwerking met de Werkgroep Kerk en Milieu (Zie B.1.1.).

Adressen: Franciscaanse Beweging, Van de Does de Willeboissingel 11, 5211 CA 's Hertogenbosch. Tel. 073-6131340; fax 073-6130994.

E-mail:

Website:

A.1.2. De Wonne, een franciscaanse leefgemeenschap in Enschede,

middenin de stad, met name gericht op hulp aan en ondersteuning van mensen, maar, via zoeken naar mogelijkheden om meer verantwoord met voedsel en gebruiksvoorwerpen om te gaan (hergebruik, bijv.) is er ook een link met 'milieu'.

Aanwezig materiaal: folder
Adres: Noorderhagen 25, 7511 EK Enschede. Tel. 053-4318787

A.1.4. Theologische werkgroep 'Milieu en schepping' van het Franciscaans Studie Centrum.*

Hierbij zijn onder andere Hans Sevenhoven en Chris Elzinga (Haarlem) betrokken.
Er is een cursus ontwikkeld en gegeven, met de titel 'Bronnen van bestaan. Franciscaanse spiritualiteit in het spanningsveld tussen economie en milieu'.

Adressen:

-Franciscaans Studie Centrum, Heidelberglaan 2, 3584 CS Utrecht. Tel. 030-2533875.

E-mail

Website: www.ktu.nl/fsc

-Chris Elzinga, Koppelestokstraat 63, 2014 AN Haarlem, 023-5247542.

E-mail elzinga-mencke@wxs.nl.

-Hans Sevenhoven, Vlistwijk 7, 3831 MX Leusden;

E-mail hsevenhoven@hetnet.nl;

Website: www.franciscus.netmenu.nl

A.1.5. La Verna, Franciscaans Centrum voor Spirituele Ontwikkeling.*

Dit centrum wil mensen, door middel van lezingen, cursussen en andere bijeenkomsten helpen hun persoonlijke spiritualiteit te ontwikkelen, geestelijk te groeien. Daarbij kan milieuspiritualiteit ook een thema zijn.

Aanwezig materiaal: folder

Adres: Derkinderenstraat 82, 1062 BJ Amsterdam. Tel. 020-3467530. Fax 020-3467531.

E-mail R.Hoogenboom@inter.nl.net

Website: www.laverna.nl

A.1.6. Franciscaans Milieuproject Stoutenburg.*

Een leef-, werk- en studieproject gericht op het herstel van de relatie tussen de mens en de natuur op grond van de franciscaanse spiritualiteit, met als componenten:

-een oecumenische gemeenschap op het landgoed Stoutenburg bij Leusden;

-een stichtingsbestuur, dat leiding geeft aan de ontwikkeling van het project;

-een programma van ervarings- en studiegerichte activiteiten op het gebied van milieu en spiritualiteit;

-een ruimere kring van vrijwilligers en deelnemers aan bos- en tuinweken.

Zie voor meer informatie de pagina van de gemeenschap op de website, de door het project uitgegeven brochure 'Liefde voor moeder aarde', het boekje over de gemeenschap 'Leven in verbondenheid' en de halfjaarlijkse nieuwsbrief 'De Koetsier van Stoutenburg'.

Adres: Stoutenburgerlaan 5, NL 3835 PB Stoutenburg. Tel. +31 (0)33.494.55 00.

E-mail: post@stoutenburg.nl.

Website : www.stoutenburg.nl

A.1.7 Theo Zweerman O.F.M.

Emeritus hoogleraar filosofie aan de Kath. Theologische Universiteit Utrecht

Publiceerde onder andere: 'Van onderen op. Over de spiritualiteit van Franciscus van Assisi als bijdrage aan de milieubeweging', in: Tini Brugge (red.), Als de schepping zucht, Kampen, 1987. Samen met Edith van den Goorbergh schreef hij: *Was getekend: Franciscus van Assisi. Aspecten van zijn schrijverschap en brandpunten van zijn spiritualiteit*, Assen, 1998.

Adres: Kloosterstraat 6, 5366 BH Megen. Tel. +31 (0)412-465776, fax. +31 (0)412-462684,

E-mail: zweermanofm@hetnet.nl

[TOP](#)

A.2. In het buitenland

A.2.1. Franz von Assisi Akademie zum Schutz der Erde e.V.

Dit is een in 1995 gestichte, oecumenisch georiënteerde, op Europese schaal werkzame 'environmental academy for the protection of the earth and humanity, based on christian fundamentals'. Het heeft een plek aan de Katholieke Universiteit van Eichstätt bij München. Er zal een interkerkelijk veranderingsproces op gang gebracht moeten zijn, dat nodig is om praktisch onze verantwoordelijkheid tegenover de schepping te kunnen realiseren. Het is vergelijkbaar met de grote veranderingen t.a.v. 'de sociale kwestie' aan het eind van de negentiende eeuw. Er is, zo meent men, een specifieke christelijke bijdrage nodig aan het gesprek. Tot de taken van de academie behoort:

- academische consultatie van kerken en christelijke groepen en instellingen met betrekking tot ecologische vragen;
- intensief vormingswerk op dit terrein;
- interchristelijke milieudiscussies en meningsvorming;
- het organiseren van symposia en milieuprijzen;
- het ontwikkelen van initiatieven om nieuwe krachten en structuren voor christelijke milieuactiviteiten in Europa op te bouwen;
- het initiëren van een interreligieuze dialoog;
- het uitbrengen van publicaties, e.a.

Voorbeeldproject is het 'Altmühltal-Projekt' in Beieren, een soort Lokale Agenda 21 voor een hele regio, vanuit de kerken opgezet, samen met milieuorganisaties. De academie heeft ook een natuurwetenschappelijke tak. De academie heeft 100 leden (waaronder Tini Brugge) en wil in principe met iedereen samenwerken.

Aanwezig materiaal: -Satzung: overzichtsbroschure met zakelijke informatie; -enkele korte pamfletten met algemene info.

Adres: Franz von Assisi Akademie, Ralf Klemens, Katholische Universität Eichstätt, Ostenstraße 26-28, D-85072 Eichstätt, FRG. Tel. 0049-8421/931616. Fax 0049-8421/89871.

A.2.2. Centro Franciscano di Studi Ambientali (CFSA), oftewel: Franciscan Center of Environmental Studies

Is hét centrum voor milieuspiritualiteit van alle minderbroeders: franciscanen, kapucijnen en conventuelen.

Leider is José Antonio Merino.

Adres: Via del Serafico 1, I-00141, Roma, Italia. Tel. +39-65191595

A.2.3. Franciscans International Europa, Genève.

De middeneuropese franciscaanse provincie wordt hier vertegenwoordigd door Jürgen Neitzert. Contactpersonen in Nederland: Ids Jorna:

-Ids Jorna: Franciscaanse Beweging, Van de Does de Willeboissingel 11, 5211 CA 's Hertogenbosch. Tel. 073-6131340; fax 073-6130994.

Website: www.franciscansinternational.org

A.2.4. Franziskanische Arbeitsgemeinschaften für Gerechtigkeit, Frieden und Bewahrung der Schöpfung im deutschsprachigen Raum (=middeneuropese franciscaanse provincie.)

Nederlandse vertegenwoordiger is hier Louis Bohte. Dit knooppunt ook te benutten om verwante initiatieven en mensen te zoeken en bekendheid te geven aan Stoutenburg.

Aanwezig materiaal: Tauwerk, dec. 1997

Adressen:

-Louis Bohte ofm, Beersdalweg 64, 6412 PE Heerlen. Tel. 045-5727802
-GFBS: ??

A.2.5. 'Secular Franciscan Order' in de USA.

Deze lekenorde heeft een National Ecology Commission, die zich bezig houdt met 'Ecology Apostolate'. Er zijn blijkbaar afdelingen ('Ecology Commissions') in verschillende regio's. Ze geven landelijk een kwartaal-nieuwsbrief uit, The Guardian, Voice of the Apostolate, met als motto 'As I look at all the work of God: plainly no one can discover what the works is that goes on under the sun or explain why man should toil to seek yet never discover' (Jezus Sirach 8:17). De nieuwsbrief van 'Winter 1997-98' bevat een grote hoeveelheid mededelingen, attenderingen en oproepen, zoals:

- wisselingen in personele bezetting van de regionale commissies;
- acties rond biotechnologie (het thema is prominent aanwezig!), met oproepen om bedrijven en parlementsleden telefonisch te bestoken en consumentenacties te initiëren; hetzelfde rond voedsel doorstraling, waarbij een bedrijf weigert dit te doen en een ander (Monsanto, een groot bio-techbedrijf) het wel doet - het laatste moet stevig aangepakt worden;
- aanbod voor lezingen voor scholen, kerkelijke groepen, etc. door twee Franciscanen over 'A Franciscan Spirituality of Creation';
- oproepen aan religieuze groepen om zich in te zetten voor de bescherming van een bepaald natuurgebied;
- de aankondiging van een boek 'Creator, creation and St. Francis en van een conferentie over 'A Franciscan Call to Ecological Justice'; de link tussen milieu en rechtvaardigheid wordt vaak gelegd.

Veel mensen op invloedrijke posities worden waar mogelijk ingeschakeld, als informant (wetenschappelijk, politiek) of als soort comité van aanbeveling voor een actie.

De nieuwsbrief bevat ook de aankondiging van de tweede 'National Ecology Apostolate Leadership Training Conference' van vijf dagen, met als titel: 'Linking pollution, injustice, and exploitation to human suffering'. Aan deze conferentie werken vele wetenschappelijke bobo's mee. Tenslotte is er het aanbod van de vijfde jaarlijkse 'Wildflower Sale and Restoration Initiative' van SFO, waarbij twee 'complete franciscaanse wildebloementuinen' gekocht kunnen worden (als pakketten met bollen, knollen, wortelstokken en zaden van vaste planten), n.l. een 'Woodland Garden' en een 'Meadow Garden', 'met de beginnende wildduinier in het achterhoofd'.

Dit aanbod wordt opgesierd door een citaat van Franciscus: 'Cultivate every variety of fragrant herb and flowering plant, so that all who see the herbs and flowers will be moved to praise God'.

Aanwezig materiaal: Nieuwsbrief

Adres (Chairman Charles G. Spencer) - National Ecology Commission, 107 Jensen Circle, West Springfield MA 01089-4451, USA. Tel./Fax 001-413-737-7600.

E-mail cspencer@mail.map.com.

website : <http://pages.map.com/SecularFranciscanEcology>

A.2.6. J.P.I.C., Rome.

1. Het bureau voor zaken van Justice, Peace and Integrity of Creation (J.P.I.C.) van de Minderbroeders Franciscanen.

E-mail-adres: pax@ofm.org

2. Netwerk van J.P.I.C. promotores van 50 internationale Religieuze instituten in Rome.

Publiceerde een losbladig "Manual for promotors of J.P.I.C." in 1999.

Contactpersoon: Sister Rose Fernando F.M.M., Generalate Franciscaines Misionnaires de Marie, Via Giusti 12, I 00185 Roma. Tel +39 (0)6 70453555; Fax +39 (0)6 77207458.

[TOP](#)

B. Natuur, milieu en christelijke traditie.

B.1. In Nederland.

B.1.1. Werkgroep Kerk en Milieu van de Sectie Sociale Vragen Raad van Kerken in Nederland.

Deze werkgroep vormt op zichzelf een belangrijk knooppunt in het netwerk. Er is ook een werkgroep theologie die een slapend bestaan leidt.

Door de werkgroep werd/wordt het volgende materiaal ontwikkeld:

- brochure 'Over kerk en milieu'
- brochures 'Begaanbare wegen', 'Armoede en milieu in ontwikkelingslanden', 'Energie: de toekomst onder ogen zien';
- (gratis) kwartaalblad 'Kerk en milieu';
- (gratis) liturgisch materiaal, met name bij de christelijke feestdagen;
- 'Bloeien of broeien' - brochure over het broeikas-effect;
- 'Interne milieuzorg in kerkgebouwen', met checklist;
- 'Bondgenoten in Gods schepping' (zie A.1.1);
- 'Om de aarde' - samenvatting beleidsplan (1996-2000) van de werkgroep;
- posters (Len Munnik);
- 'Een goed idee begint bij jezelf', brochure met korte beschrijvingen van de prijsvraag 'Kerk en Milieu belicht';
- Naar een groene kerk! Handreikingen voor een kerkelijk milieubeleid.
- Van tuin om de kerk naar Hof van Lof.

Het meeste materiaal is op Stoutenburg aanwezig

Adres: Werkgroep Kerk en Milieu, Raad van Kerken in Nederland, p/a SOW-kerken, MDO, Postbus 8506, 3503 RM Utrecht. Tel. +31 (0)30-8801886.

E-mail: kerkenmilieu@kerkinactie.nl.

Website:

B.1.3. Project Kerk en Milieu; leren voor een duurzame samenleving in Gelderse kerken.*

Per adres Stichting HEMAG, Arnhem

Doel:

- * het ondersteunen en onderhouden van het netwerk Kerk en Milieu
- * bevorderen en stimuleren van milieubewustzijn in de kerken
- * streven naar ontwikkelen van milieubeleid in kerken

Middelen:

- * een jaarlijkse netwerkdag en verslag
- * 3 nieuwsbrieven in het jaar
- * cursuswerk:
- * Theologie en Milieu; een cursus van 2 a 3 bijeenkomsten in het voorjaar en een studiemiddag in het najaar rond een actueel milieuthema in relatie tot theologie en ethiek
- * cursus 'Liturgie, bloemwerk en creativiteit' i.s.m. Tini Brugge drie maal in het jaar in de Advent, Vastentijd en Paastijd
- * netwerk gids

Adres: Kerk en Milieu, p/a RDC Gelderland, Postbus 1238, 6801 BE Arnhem,
tel: 026 - 3551775, fax: 026 - 4433009, e-mail: b.wijnbergen@rdc-gelderland.nl
website: www.rdc-gelderland.nl.

B.1.4. Bezinningscentrum Vrije Universiteit.*

Hier vinden regelmatig studieuze bijeenkomsten plaats, ook welke betrekking hebben op het raakvlak van natuurwetenschap en levensbeschouwing. Uit deze bijeenkomsten komen vaak ook publicaties (boeken) voort.

-Bezinningscentrum Vrije Universiteit, De Boelelaan 1105, 1081 HV Amsterdam, 020-4445670 (fax 020-4445680)

Website: www.bezinningscentrum.nl

B.1.5. Titus Brandsma Instituut, Nijmegen.

In dit centrum voor karmelitaanse spiritualiteit houdt men zich van tijd tot tijd ook bezig met 'milieuspiritualiteit'. Zo werd ten behoeve van een cursus over dit thema een uitvoerige documentatie samengesteld, die werd verwerkt in een reader over dit thema en in een artikel van Kees Waayman (Speling, 1994/4). Helaas is aan dit waardevolle documentatiewerk geen verder vervolg gegeven, het bleef bij deze gelegenheid.

Aanwezig materiaal:

-Speling-nummers over 'Milieuspiritualiteit' (1994/4), 'Thuis in de kosmos?' (1990/4), 'Heel de schepping, behoed de natuur', ook over andere godsdiensten (1989/4) en 'De natuur, wat stelt zij voor?' (1987/1)

-reader 'Milieuspiritualiteit'

Adres: Titus Brandsma Instituut, Groesbeekseweg 51, 6524 CN Nijmegen. Tel. 024-3612162

B.1.6. Multidisciplinair Centrum voor Kerk en Samenleving (MCKS), afdeling voor studie en beraad van Kerk en Wereld, Driebergen.*

Deze denktank ten behoeve van de kerken is inmiddels opgeheven. Het werk wordt ten dele door Instituut Kerk en Wereld voortgezet. Het hield zich bezig met studie en beraad over onder andere techniek en samenleving, spiritualiteit en samenleving en 'duurzaamheid'. Het werkte ook samen met plaatselijke initiatieven, bijv. in de organisatie van de reeks lezingen 'Aarde mijn aarde' van 'Kerk in de Stad', Haarlem, waarvan zij ook een boek hebben uitgegeven: Chris Elzinga en Christiaan Hogenhuis (red.), Grond onder onze voeten. Duurzame welvaart, christelijke spiritualiteit en intimiteit met de natuur. Kok, Kampen, 2000. Behalve projecten en conferenties verzorgde het MCKS ook publicaties, o.a. over spiritualiteit en maatschappelijk handelen ('Spiritualiteit als bondgenoot'), verkeer ('Wat beweegt ons?'), technologie en samenleving ('Technologie als levenskunst'), biotechnologie ('Biotechnologie: God vergeten?'), theologie en economie ('De moderne economie als Juggernaut'), duurzaamheid en technologie ('Duurzaamheid en technologie vanuit cultureel perspectief'), engagement van kerken en christenen ('Netwerken van toewijding en verantwoordelijkheid').

Staflid Christiaan Hogenhuis is ondergebracht bij een nieuw instituut 'Kerk en samenleving', binnen Kerk en Wereld.

Aanwezig materiaal: aantal nieuwsbrieven.

Adres: Kerk en Wereld, Postbus 19, 3970 AA Driebergen, 0343-516548;

E-mail: mcks@kerkenwereld.nl

B.1.7. Werkgezelschap Atomium.*

Dit 'werkgezelschap voor vragen betreffende geloof en natuurwetenschap' is een informeel beraad van mensen uit verschillende disciplines, waaronder theologie, filosofie en verschillende natuurwetenschappelijke en technische disciplines. Lid zijn onder andere Hans de Knijff, Willem Drees, Eddy Weeda, Kees Both. De groep komt twee keer per jaar enkele dagen bijeen en bestudeert en bespreekt o.a. gemeenschappelijke lectuur. Voor ons van belang als bron: mensen, informatie. Atomium heeft verbindingen met de European Society for the Study of Science and Theology (ESSAT). Adres: Werkgezelschap Atomium, p/a Wim Kleisen, Händellaan 12, 7522 KM Enschede. Tel +31 (0)53-4330311. E-mail: wkleisen@ncrvnet.nl.

B.1.8. Werkgroep 'Zorg voor de Schepping' van de Katholieke Raad voor Kerk en Samenleving (KRKS).

De KRKS is een adviesorgaan van de Bisschoppenconferentie. Leden zijn o.a. C. van Gestel, F. Verkleij, Koos Leemker, Niek Wiskerke en Birgit Verstappen. Secretaris is H.J. Geerts. Deze werkgroep probeert een bijdrage te leveren aan de vorming van een gelovige kijk op de schepping, als uitgangspunt voor een eigen rooms-katholieke inbreng in discussies rond milieubeleid. Zo'n eigen bijdrage is ook nodig met het oog op een mentaliteitsverandering bij burgers als draagvlak voor milieubeleid. De kerk moet zich aan de kant scharen van mensen die zien dat onze levenswijze moet veranderen. In een 'Tweede Signalement van de werkgroep Zorg voor de Schepping' (1996) wordt eerst kort geschetst hoe het milieu er voor staat en in welke richtingen de politiek naar oplossingen zoekt. Er wordt zorg uitgesproken over een te constateren terugloop van publieke en politieke belangstelling voor dit thema, zeker in het licht van de dominantie van het geld in onze samenleving. Het signalement geeft voorts een handig overzicht van theologische ontwikkelingen m.b.t. milieu en tekent de contouren van een katholieke scheppingsspiritualiteit. Er wordt een pleidooi gehouden voor het verbreden van de katholieke sociale leer tot de zorg voor het milieu, wordt de relatie met de milieubeweging besproken en wordt ook de discussie over het r.k. standpunt over bevolkingspolitiek aangestipt. Tenslotte worden er beleidsaanbevelingen gedaan, waaronder die voor een bijzondere leerstoel 'scheppingstheologie', liturgische vormgevingen van het thema, de financiering van instellingen die zich met dit thema bezig houden, het instellen van een 'Raad voor Milieu' binnen elk bisdom en het instellen van 'een nationale dag voor verzoening', of idem '....van de schepping'. Aanwezig materiaal: Tweede Signalement van de werkgroep Zorg voor de Schepping. Harry Geerts (red.). Maakbaarheid, macht en matigheid. Nijmegen, 1998. Adres: Postbus 11062, 5200 EB s' Hertogenbosch. Tel. 073-6146617. Fax 073-6136447.

B.1.9. Radboudstichting.*

Wetenschappelijk Onderwijsfonds

Verzorgt bijzondere leerstoelen filosofie vanuit een rooms-katholieke achtergrond aan de universiteiten (René Munnik in Twente, Wil Derkse in Eindhoven, etc.). Voor ons belangrijk als bron: met name mensen die mee kunnen denken over natuur, milieu en christelijke levensbeschouwing. Verspreidt enkele keren per jaar een zeer lezenswaardige nieuwsbrief.

Aanwezige materialen:

-Jaarverslag 1997

-Informatiemap

-tekst Alfrinklezing 1998: De andere dimensie. Intellectuele cultuur en religie

Adres: Postbus 37, 5260 AA Vught. Tel. 073-6579017; fax 073-6567251;

E-mail: wanders@radboudstichting.nl

website : www.radboudstichting.nl

B.1.10. Thomas More Academie.*

Het samenwerkingsverband van de KU Nijmegen, de KU Tilburg, de Katholieke Theologische Universiteit te Utrecht, Radboudstichting, het KSGV, Thijmgenootschap, VKMO en KIM. De KU Nijmegen verleent de Academie gastvrijheid.

De Academie ontwikkelt en organiseert in heel Nederland lezingenreeksen en symposia over de filosofische en theologische dimensies van actualiteiten in wetenschap, politiek en cultuur. Dit gebeurt op eigen initiatief, in samenwerking of in opdracht van derden. Doel hiervan is het informeren van hoger opgeleiden over recente ontwikkelingen op het terrein van levensbeschouwing. De neerslag van deze activiteiten is te vinden in de Academiereeks, het Dagblad Trouw en diverse tijdschriften.

Postadres: postbus 32, 6500 AA NIJMEGEN

Bezoekadres: Erasmusplein 1, kamer 19.05, 6525 HT NIJMEGEN

Telefoon: (024) 361 55 55; Fax: (024) 361 20 41

E-mail: info@ThomasMore.nl

Website: www.ThomasMore.nl

B.1.11. OIKOS, een oecumenische ontwikkelingsorganisatie,

opgericht door kerken en kerkelijke organisaties. Doel is het stimuleren van nadenken over vraagstukken van internationale gerechtigheid en het op gang brengen van processen van verandering, in de richting van initiatieven die gericht zijn op duurzame ontwikkeling in het Zuiden. Men doet dat d.m.v. onderzoek, uitbrengen van publicaties en AV-producties, geven van cursussen en voeren van actie. Men richt zich op kerken, kerkelijke instellingen en groepen in Nederland. Tot de thema's die OIKOS aan de orde stelt behoren: 'Duurzame productie en consumptie' en 'Economie en maatschappij'. De relatie tussen sociale rechtvaardigheid op wereldschaal en milieu komt daarbij nadrukkelijk aan de orde. OIKOS participeert in de internationale campagne 'Jubilee 2000', geïnspireerd door het bijbelse beginsel van het Jubeljaar en gericht op een éénmalige schuldsanering van onbetaalbare schulden van de armste landen in het Zuiden.

In Hoevelaken woont OIKOS-medewerker Gert de Gans. OIKOS is gevestigd in Utrecht. Oikos verspreidt periodiek een nieuwsbrief.

Aanwezig materiaal: nieuwsbrieven 'Oikos Nieuws'

Adres: OIKOS, Postbus 19170, 3501 DD Utrecht, 030-2319424 (fax 030-2364903).

Bezoekadres: Mariahoek 16/17, Utrecht

B.1.12. Campagne 'Economie: 'Een zaak van geloven'

van de Raad van Kerken in Nederland en DISK. Voorzitter van de stuurgroep was Hans van Munster o.f.m. Deze campagne over 'Geloof en economie' werd afgesloten op de kerkendag, april 1998. Het is echter de moeite waard kennis te nemen van de gedrukte materialen. Het ziet er naar uit dat de kerken zich tot de belangrijkste critici van het neoliberale economische denken ontwikkelen, waar anderen (bijv. PVDA en CDA) het laten afweten.

Aanwezige materialen:

-MagazinE 'Dienst aan het leven'

-Geloofsbrief en handreiking bij 'De keerzijde van de economische medaille'

-Campagnekrant nr. 5

Adres voor nabestellingen: DISK, Noordermarkt 26, 1015 MZ Amsterdam. Tel. 020-6228505.

E-mail: disk@wxs.nl

Website: www.disk-arbeidspastoraat.nl

B.1.13. Landelijk Missionair Collectief.

Een netwerk van mensen die op grond van het Evangelie 'culturele ongehoorzaam' willen zijn en willen oefenen met een levensstijl die meer gericht is op rechtvaardigheid en ecologische duurzaamheid. Geven publicaties uit en organiseren regionale groepen. Is wat noodlijdend, helaas.

Aanwezige materialen: Wat kan ik er zelf aan doen? Het groene huishoudboekje, diverse deeltjes

Adres: Bureau LMC, Laan van Nieuw Oosteinde 73A, 2274 GA Voorburg.

B.1.14/ 15 Stichting Aardewerk - christelijke stichting voor goed rentmeesterschap.

Aardewerk is ontstaan uit een fusie tussen twee christelijke milieuorganisaties, namelijk stichting *Zwaluw* en vereniging *De Hof van Heden*, met name werkzaam in resp. de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt) en de Nederlands Gereformeerde Kerken en. Al sinds 1995 werken deze twee samen en de fusie is daarvan een logisch gevolg: krachten worden gebundeld. *Aardewerk* wil vanuit haar grondslag, de Bijbel, met name christenen stimuleren in hun zorg voor de schepping en voor elkaar. Zij gaat bij de realisatie van haar doelstelling uit van de visie, dat de herstelde relatie tussen God en mensen zichtbaar wordt in concrete zorg voor elkaar en de schepping: de rentmeesters-gedachte. Deze visie is uitgewerkt in het visie- en beleidsdocument 'Zicht winnen'.

Kerkelijke gemeenten en groepen kunnen ondersteund worden. Ook worden kampen georganiseerd.

In 1998 namen beide organisaties het initiatief tot het formuleren van een Christelijk Ecologisch Appel, dat door vele organisaties onderschreven werd. In 2001 werd in het verlengde hiervan het Christelijk Ecologisch Netwerk opgericht.

Adres: Emmalaan 113, 2405 GC Alphen a.d. Rijn. Tel. +31 (0)172-471885,

E-mail: info@aardewerk.nl

Website: www.aardewerk.org

B.1.16. Oecumenisch Netwerk Kerken en Landbouw en Werkgroep Kerken en Landbouw van de Raad van Kerken.*

Het netwerk heeft als doel de kerkelijke betrokkenheid op de vragen van mensen binnen land- en tuinbouw te vergroten, door methodische ondersteuning van het provinciale, regionale en plaatselijke werk.

De werkgroep valt onder de Raad van Kerken en heeft als doelen de inhoudelijke bezinning en het ontwikkelen van contacten met de landelijke politiek en de landbouworganisaties.

Beide activiteiten worden goed op elkaar afgestemd, en omvatten ook de relaties tussen landbouw, natuur en milieu en geloof.

Het netwerk organiseert een jaarlijkse netwerkdag Kerken en Landbouw en andere activiteiten en geeft een nieuwsbrief uit. Ze verzorgde materiaal voor de zondag van de arbeid "Werken aan voedsel", een themabrochure en een Handreiking vaour liturgie en gesprek.

Deze worden uitgegeven door het landelijk bureau DISK, Noordermarkt 26, 1015 MZ Amsterdam. Tel. 020-6228505;

E-mail: disk@wxs.nl

Website: www.disk-arbeidspastoraat.nl

Aanwezig materiaal:

-Nieuwsbrieven Kerken en Landbouw

-tekst lezing 'Kerken en landbouw: een gespannen verhouding?'

Adres:

-Oecumenisch Netwerk Kerken en Landbouw, SOW-kerken, MDO, Postbus 8506, 3503 RM

Utrecht. Tel. +31 (0)30-8801883.
E-mail: j.vink@sowkerken.nl.

B.1.17. KU Nijmegen.*

Deze universiteit heeft het COPERNICUS-handvest ondertekend en daarmee aangeven zich in te willen zetten voor een duurzame samenleving. In dat kader werd in mei 1998 door het Universitair Centrum Milieuwetenschappen, in samenwerking met het Katholiek Studiecentrum aan de universiteit een duurzaamheidsdebat georganiseerd, met als titel 'Duurzaamheid en levensbeschouwing'. Ook werd een boek uitgebracht met de titel 'Het milieu als offerplaats' (uitg. Damon, Best, 1998). Inmiddels draait het programma D.O. op volle toeren.

Adres: Universitair Centrum voor Milieuwetenschappen KUN
Toernooiveld 1, A 2044, 6525 ED Nijmegen. Tel. 024-3652091. Contactpersoon Irene Dankelman
E-mail: ireded@sci.kun.nl
Website: www.kun.nl/duurzaamheid

B.1.18. Solidaridad*

De interkerkelijke ontwikkelingsorganisatie Solidaridad is een gezamenlijke activiteit van kerken in Nederland. In het algemeen bestuur van Solidaridad zijn vertegenwoordigd de Rooms-Katholieke Kerk, de Samen op Weg kerken en enkele kleinere kerken zoals de Oud-Katholieke Kerk, de Doopsgezinde Broederschap en de Remonstrantse Broederschap. Namens deze kerken ondersteunt Solidaridad projecten in Latijns Amerika en verzorgt voorlichting over ontwikkelingen in Latijns Amerika binnen en buiten de kerken.

De belangrijkste thema's voor Solidaridad zijn: duurzame economie en fair trade; maatschappijopbouw en mensenrechten; en vernieuwend pastoraat, ethiek en cultuur. Binnen alle programma's is veel aandacht voor onze relatie met het Zuiden, biologische landbouwproductie en spirituele bronnen van inheemse volken.

Adres: Goedestraat 2, 3572 RT Utrecht, tel: 030-27 20 313, fax: 030-27 20 194.

e.mail: solidaridad@solidaridad.nl; campagnemedewerkster

gudule.boland@solidaridad.nl

website: www.solidaridad.nl

B.1.19. Cisterziënzer Abdijen 'Lilbosch' en 'Maria Toevlucht'*

Er bestaat een organisatie 'Religieuzen rond de Landbouwproblematiek', participierend in het Oecumenisch Netwerk Kerken en Landbouw (B.1.16). Verschillende kloosters leven van de landbouw en proberen dat op een natuur- en milieuvriendelijke wijze te doen. Dat geldt bijvoorbeeld voor de trappisten in Echt en Zundert. De abdij in Echt is in 1999 aangewezen als regionaal voorbeeld-project voor agrarisch natuurbeheer.

Aanwezig materiaal:

-boekje 'Abdij Lilbosch. Staande in een traditie van 900 jaar'.

-themanummer Natuurhistorisch Maandblad over 'Lilbosch/Haeserlaarsbroek'.

Adressen:

-Cisterziënzerabdij Lilbosch, Pepinusbrug 6, 6102 RJ Echt. Tel. +31 (0)475-481253.

Contactpersoon: Pater Malachias.

-Trappistenklooster Maria Toevlucht, Rucphenseweg 38, 4882 KC Zutphen. Tel +31 (0)76 5974251; fax +31 (0)76 5976077. Contactpersoon Broeder Christiaan.

Een verslag van een netwerkbezoek aan Zundert staat op de [website](#) van hert Franciscaans Milieuproject.

B.1.20. Studentenpastoraat LUW

(en internationale poot: Crossroads). Organiseerde in 1994 in Wageningen de conferentie 'Agriculture and Spirituality'. Een van de contactpersonen: Ruurdje Boersma. Hebben veel contacten op het terrein van landbouw en spiritualiteit. Vanuit de centrale plek van de tuin op het Franciscaans Milieuproject lijken landbouw en voedsel belangrijke aangrijpingspunten. Adres: Hollandseweg 1, 6706 KN Wageningen. Tel. 0317-482663

B.1.21. Henk Kieft, Coen Reintjes en Bertus Haverkort, bureau ETC/Compas

Beide zijn werkzaam bij dit adviesbureau voor ecologische landbouw en zijn geïnteresseerd in en kunnen een eigen bijdrage leveren aan de discussie over landbouw en levensbeschouwing/ spiritualiteit. Zie ook C.1.15

Adressen:

-ECT/Compas, Postbus 64, 3830 AB Leusden. Tel. +31 (0)33-4943086.

E-mail: b.haverkort@etcnl.nl

-Henk Kieft, Hessenweg 106, 6741 JR Lunteren. Tel. +31 (0)318-486414,

E-mail: hkie@solair1.inter.nl.net,

B.1.22. Ruurdje Boersma.

Mede-organisator van het congres 'Agriculture and Spirituality' (zie noot 3). Publiceerde o.a. 'Spiritualiteit en heelheid van de schepping', in: Wending, jrg. 44 (1989), nr. 2.

Adres: Lawickse Allee 62, 6707 AK Wageningen. Tel. +31 (0)317-416062

B.1.23. Jan Boersema.*

Projectdirecteur Ministerie van VROM en senior medewerker bij het Bezinningscentrum van de Vrije Universiteit (VU) en tevens bijzonder hoogleraar bij het Instituut voor Milieuvraagstukken (IVM) van de VU. Promoveerde in 1997 op een theologisch proefschrift 'Thora en Stoa over mens en natuur. Een bijdrage aan het milieudebat over duurzaamheid en kwaliteit', Baarn: Callenbach.

Adres: P. Buysstraat 17, 2334 CH Leiden. Tel. +31 (0)71-5152622. Tel. VU: Tel. +31 (0)20-4445675

E-mail: j.boersema@dienst.vu.nl

B.1.24. Jaap van der Sar.*

Oud-voorzitter van de Werkgroep Kerk en Milieu, nu werkzaam bij Kerk en Wereld, Driebergen. Tevens Nederlandse contactpersoon voor de World Council of Churches Climate Campaign (B.2.12).

Adres: Kerk en Wereld, Postbus 19, 3970 AA Driebergen. Tel. +31 (0)343-556771/556777; fax +31 (0)343 556770.

E-mail: jvdsar@kerkenwereld.nl

B.1.25. Agnes Grond.*

Milieufilosoof en redacteur van de Bazuin.

Publiceerde 'Moeder natuur en haar recalcitrante dochters. Een feministische stem in het milieudebat', Utrecht, Jan van Arkel, 1998. Zie ook C.1.20

Adres: de Savornin Lohmanlaan 4, 1981 CB Velsen-Zuid. Tel +31 (0) 255 535469.
E-mailadres: petitgrond@hetnet.nl

B.1.26. Henk Tieleman.

Decaan theologische faculteit Universiteit Utrecht. Publiceerde o.a. 'Economie als bal-masqué', heeft zich ook bezig gehouden met de economisch-antropologische achtergronden van milieuvragen.

Adres: Faculteit der Godgeleerdheid, Heidelberglaan 2, 3581 CS Utrecht. Tel. +31 (0)30-2531853

B.1.27. Bernard Rootmensen.

Studentenpastor Amsterdam. Schreef o.a. 'Veertig woorden in de woestijn', 'Oases in de woestijn' en 'Waar het op aankomt' (alle uitgegeven bij Meinema, Zoetermeer).

Adres: Aart van Neerweg 13, 1191 EC Ouderkerk a.d. Amstel. Tel. +31 (0)20-4963950.
E-mail: mailto:brootmen@dds.nl.

B.1.28. De Gaarde, Werkplek voor Ecologie en Spiritualiteit.*

De Gaarde, een initiatief van Elly Verrijt (medische missiezuster) is een leerplek voor ecologische spiritualiteit. Samen zoeken naar wegen om in onze tijd goed met onze bedreigde Aarde om te gaan. Mensen van goede wil worden uitgenodigd om samen te werken aan duurzame gemeenschappen, gebaseerd op respect voor de natuur, gerechtigheid in ecologische zin, nieuwe waarden en spirituele vernieuwing. De Gaarde is een leerplek waar iedereen leerling is in de school van de Aarde en haar processen.

De Gaarde wordt gesteund en mogelijk gemaakt door de Medische Missiezusters en haar vrienden en gedragen door een groeiende kring van mensen die op velerlei manieren hun bijdrage geven.

De Gaarde biedt een programma aan van kortere en langere leertrajecten rond zingeving, heelheid en integriteit van de Schepping.

Er is ook professionele geestelijke en psychotherapeutische begeleiding beschikbaar evenals de mogelijkheid om de eigen spirituele levensthema in eigen loopbaan te verhelderen.

Er zijn enkele logeerkamers beschikbaar voor mensen die gebruik willen maken van deze plek voor retraite, studie verlof, e.a. persoonlijke groei- en bewustwordingsprocessen. Het is ook mogelijk om voor korte tijd mee te leven en mee te werken.

De oprichtster van De Gaarde, Elly Verrijt (1944) heeft een achtergrond in land- en tuinbouw en werkte in Indonesië als voedingsdeskundige. Daarna jaren van opleiding, werk en ervaring in geestelijke begeleiding en psychotherapeutische begeleiding. Omdat het inzicht groeide dat de crisis van de Aarde en van de ziel één zijn, verdiepte zij zich verder in eco-therapie en eco-psychologie en raakte vertrouwd met ecologische spiritualiteit en theologie. Zij bracht een aantal maanden door in Genesis Farm (zie B.24) en werkt in De Gaarde samen anderen aan meer bewustwording m.b.t. de ecologische crisis als kans tot transformatie en genezing.

Adres: De Gaarde, Molenhoefstraat 7, 5071 RL Udenhout. Tel en fax +31 (0) 13 5335846.
E-mail: ellyv.mmz@antenna.nl.

B.1.29. Bert Blans.

Verbonden aan de Katholieke Theologische Universiteit Utrecht en bijzonder hoogleraar filosofie vanwege de Radboudstichting in Wageningen. Publiceerde o.a. 'De natuur van de aandacht' (over contemplatie, natuur en milieu), inaugurele rede Wageningen, 1991.

Adres: Meester Enschedeweg 14, 2111 EB, Aerdenhout.
Tel. +31 (0)23-5245862.

B.1.30. Ilse Bulhof .*

Was laatstelijk Radboud-hoogleraar in Leiden. Publiceerde o.a. over 'Hermeneutiek van de natuur'(in het boek 'De mens als tekst') en 'Solidair met de natuur'(Academische Rede KTUU).

Adres: Magdalenastraat 26, 3512 NH Utrecht, tel. +31 (0)30-2310837.

E-mail: ibulhof@planet.nl

B.1.31. Egbert (prof.dr.ir. E.) Schuurman.

Bijzonder hoogleraar Reformatorische Wijsbegeerte in Wageningen, Delft en Eindhoven en lid Eerste Kamer voor de RPF. Ontwerpt bijbelse criteria voor duurzaamheid. Publicaties o.a. 'Crisis in de landbouw' (inaugurele rede Wageningen, 1987)en >Geloven in wetenschap en techniek= (Buiten en Schipperheim, Amsterdam, 1998).

Adres: Karel Doormanstraat 7, 3621 JV Breukelen. Tel. +31 (0)346-262479.

B.1.32. Herman Verbeek.*

Priester en pastor, oud-lid van het Europees Parlement voor de Groenen. Publiceerde o.a. 'In boerenhanden' (Kok Agora), 'Boerenbelangen" (Kok Agora), 'Economie als wereldoorlog' (Kok Agora), 'Tegen de tijdgeest' (Dabar Luyten) en diverse bundels met liederen, waaronder 'Getijden' (Dabar-Luyten).

Adres: Ubbo Emmiussingel 15, 9711 BA Groningen. Tel. +31 (0)50-3135759.

B.1.33. EKO-groep Keizersgrachtgemeente, Amsterdam.

Adres: Dr. Jaap Harlaar, Lorentzkade 134, 2014 CC Haarlem. Tel. +31 (0)23-5248023.

E-mail: jharlaar@cca.vu.nl.

B.1.34. Ekklesia, Den Haag/

Basisgemeente met jarenlang een actieve EKO-groep. Deze is onlangs opgeheven, niet omdat men het niet meer belangrijk vond of om andere negatieve redenen, maar omdat men vond dat het zozeer geïntegreerd was in de hele basisgroep dat het (zeker voorlopig) niet meer nodig was. In vieringen en rondetafelgesprekken komt de thematiek regelmatig aan de orde.

Er zijn personele verbindingen met 'Aardewerk' (zie C.1.1.).

Adres: voor dit facet kan men zich het best in verbinding stellen met Joke Visser, 2e Van Blankenbergstraat 122, 2517 HG Den Haag. Tel. +31 (0)70-3461988/3463788.

B.1.36. Birgit Verstappen,

werkzaam bij het Diocesaan Pastoraal Centrum van het Bisdom Breda. Promoveerde op een proefschrift over kosmologie, theologie en ecologische crisis, in het bijzonder in de theologie van Sally McFague: Ekklesia van leven, een aanzet tot een discussie tussen theologische kosmologie en bevrijdingstheologie. Boekencentrum, Zoetermeer 2000. Is lid van de Werkgroep 'Zorg voor de Schepping' van de KRKS (zie B.1.8).

Adres: Arendlaan 41, 5022 AS Tilburg. Tel. +31 (0)13-5363405.

E-mail: bir.verstappen@planet.nl.

B.1.37.Hans de Knijff.

Oud-hoogleraar dogmatiek en ethiek Utrecht, voorzitter van Atomium (zie B.1.3) en werkt mee aan Kerk en Milieu Gelderland (zie B.1.3). Publiceerde 'Tussen woning en woestijn.

Milieu­zorg als aspect van christelijke cultuur' (Kampen: Kok).
Adres: prof. dr. H.W. de Knijff, Dorpsstraat 11a, 6991 HD Rheden. Tel. +31 (0)26-4955379.

B.1.38. Ellen van Wolde.*

Is hoogleraar uitleg van het Oude Testament. Publiceerde o.a. 'Verhalen van het begin', over het begin van Genesis (Baarn: Ten Have). Daarin ook aandacht voor de relatie God - mens - natuur, ook in andere culturen. Is betrokken bij het wereldwijde "Earth-Bible"-project, waarin men probeert bijbelse teksten die altijd eenzijdig mens-betrokken gelezen zijn meer vanuit een kosmologisch perspectief te lezen.

Aanwezig materiaal:

- folder project 'The Earth Bible. Reading the Bible from the Perspective of the Earth;
- The Earth Bible Project. Guiding Principles for an Ecojustice Hermeneutic;
- The Earth Bible Project: Progress Report, January 1999;
- The Earth Charter - ontwerp voor een 'universele verklaring van de rechten van de

aarde', naar analogie van de 'universele verklaring van de rechten van de mens'.

Adres: Theologische Faculteit KUB, Academielaan 9, 3537 ET Tilburg. Tel. +31 (0)13-4662584.

E-mail: e.j.vwolde@kub.nl

B.1.39. Hans-Dirk van Hoogstraten.

Theoloog, tot voor kort verbonden aan de theologische faculteit van de KU Nijmegen.

Publicaties o.a.:

- Geld en geest, een inleiding in de milieu-ethiek (Kok, Kampen)
- Een levensbeschouwelijke kijk op een levensbedreigende situatie, in de bundel: 'Het milieu als offerplaats' (Damon, Best, 1998).

Adres: Berg en Dalseweg 126, 6522 BX Nijmegen. Tel. +31 (0)24-3231652.

E-mail: hd.vhoogstraten@theo.kun.nl

B.1.40. Hendrik-Joost van Soest.

Promoveerde in 1996 in Kampen op een proefschrift 'Welk is het voortreffelijkste schepsel op aarde? De interpretatie van een omstreden bijbelse voorstelling in het 19e en 20e eeuwse Nederland (Delft: Eburon). Behandelt het zogenaamde gebod om de aarde te onderwerpen uit Genesis 1:26-28 (het 'dominium terrae') en hoe men daarmee in de loop der tijd omging. Adres: Burg. Van der Voort van Zijplaan 112, 3571 VZ Utrecht. Tel. +31 (0)30-2717644.

B.1.41. Gerrit Maneschijn.

Was hoogleraar aan de VU en in Kampen. Schreef het boek 'Geplunderde aarde, getergde hemel. Ontwerp voor een christelijke milieu-ethiek' (Baarn, Ten Have, 1988).

Adres: Prof. Dr. G. Maneschijn, Parmentierlaan 29, 1185 CV Amstelveen. Tel. +31 (0)20-6415893.

B.1.42. Erik Borgman.

Theoloog, verbonden aan het Dominicaans Studiecentrum voor Theologie en Samenleving. Houdt zich ook bezig met de relatie tussen christelijke spiritualiteit en natuur. Leverde een bijdrage in de lezingenreeks 'Aarde mijn aarde', in Haarlem (zie B.1.6.) De lezing is opgenomen in het boek "Grond onder onze voeten" (Zie B.1.6.).

Adres: DSTS, Postbus 9103, 6500 HD Nijmegen. Tel. +31 (0)24-3564666.

B.1.43. Cath. Halkes.*

Emeritus hoogleraar theologie aan de K.U. te Nijmegen, waar zij als eerste de bijzondere leerstoel 'Feminisme en Christendom' bezette.

Haar denken over de machtsongelijkheid tussen vrouwen en mannen en de relatie daarvan met de kloof tussen natuur en cultuur beschreef zij in het boek '..... en alles zal worden herschapen. Gedachten over de heelwording van de schepping in het spanningsveld tussen natuur en cultuur', Ten Have, Baarn, 1989. Deze visie werd verdiept in het boek 'Oorsprong en einder. Cultuurkritische overwegingen vanuit vrouwenstudies theologie', Ten Have, Baarn, 1995.

Adres: Vossenlaan 13, 6531 SB Nijmegen.

B.1.44 Peter Osendarp.

Sinds 1997 werkzaam als arbeidspastor in het Bisdom Breda en en lid van de Stuurgroep Landbouw en Pastoraat West Brabant en van de begeleidingsgroep Oecumenisch Netwerk Kerken en Landbouw. Was van 1992 tot 1995 als vormingswerker en theoloog werkzaam in Chili. Publiceerde daar rond 1995 het boek "El Profeta, La Mujer y El Pozo del Agua Viva" (de Profeet, de Vrouw en de Bron van Levend Water). Hij beschrijft daarin de zoektocht en theologische kosmologie in het Centro de Educacion y Reflexion Popular in Santiago. Eind 1999 publiceerde hij 'Toekomst voor Landbouw en Platteland: een sociaal-economische en culturele toekomstverkenning'. Als arbeidspastor en praktisch theoloog is hij bezig met de samenhang en wisselwerking tussen sociaal-economische ethiek en milieu-ethiek in de agrarische sector.

Werkadres: Kerkwerf 2, 4873 CJ Etten-Leur. Tel. +31 (0)76-5032408, E-mail:

B.1.45. Dr Leo van der Tuin.

Universitair docent Praktische Theologie Godsdienstpedagogiek. Schreef zijn dissertatie over milieueducatie: Titel 'Catechese en diakonie. Een empirisch theologisch onderzoek naar de effecten van milieucatechese op milieubewust handelen' Tilburg 1999. Is betrokken bij het E.U. Sokratesprogramma over Ecologie en Spiritualiteit'.

Materiaal: catecheseprogramma over schepping en natuur voor basisonderwijs, VO en volwassenenvorming.

Adres: Theologische Faculteit Tilburg – Afdeling Catechetiek/ Praktische Theologie, Academielaan 9, 5037 NE Tilburg. Tel. +31 (0)13-5900640 (pr.) of (0)13-4662590 (KUB), E-mail: L.W.J.M.vdrTuin@kub.nl

B.1.46. Jacques Schenderling.

Hervormd predikant in Varik/Heesselt (Betuwe). Promoveerde. Promoveerde op het proefschrift 'Mens en dier in theologisch perspectief. Een bijdrage aan het debat over de morele status van het dier', Boekencentrum, Zoetermeer, 1999.

Adres: Kerkstraat 9, 4064 EA Varik. Tel. +31 (0)344-652611, E-mail:

B.1.47. Tini Brugge.

Voorheen projectleider van het project 'De Aarde Eren' (zie A.1.1). Werk inmiddels freelance (onder de naam 'Aarden'- projecten) aan ontwikkeling en ondersteuning op het terrein van christelijke spiritualiteit – natuur en milieu. Schrijft onder andere de liturgie- (kwartaal) folders van de Werkgroep Kerk en Milieu van de Raad van Kerken in Nederland.

Publiceerd tevens de brochure 'Van kerk met tuin tot hof van lof' – te bestellen bij de Werkgroep Kerk en Milieu (zie B.1.1) en het boek 'Bloemen spreken in stilte'.

Adres: Kapelweg 3, 7218 NJ Almen. Tel/fax. +31 (0)575-431133, E-mail:

B.1.48. Marco Roepers.

Gereformeerd predikant in Den Burg (Texel). Is landelijk actief met betrekking tot het thema 'tuinen bij kerken', onder andere via medewerking aan landelijke studiedagen en het maken van een Website van het 'Platform Kerktuinen'. Daarbij wordt samengewerkt met Tini Brugge (B.1.47).

Adres: Keesomlaan 18, 1791 DC Den Burg,

E-mail: mgjroepers@hetnet.nl,

Website: <http://go.to//kerktuinen>.

B.1.49. Time to Turn (TTT),*

is een samenwerkingsproject over 'milieu en armoede' van zeven organisaties, de Evangelische Alliantie, Christelijk Studiecentrum ICS, Dorcas Hulp Nederland, IFES-Nederland, Jeugd met een opdracht Amsterdam, Ronduit-club en TEAR-fund.

Zij wil bewustwording en gedragsverandering stimuleren op het gebied van zorg voor milieu en voor de naaste onder jongeren. Ze ontwikkelen projecten en geven een nieuwsbrief uit. In 2002 gaat TTT met anderen samenwerken in het project 'Kerk op Groen' om het milieubewustzijn binnen kerken en gemeenten te vergroten.

Adres: Hoofdstraat 51a, 3971 KB Driebergen. Tel +31 (0)343-531693.

E-mail: ttt@eanl.nl

Website: www.timetoturn.nl

[TOP](#)

B.2. In het buitenland.

B.2.1. International Consultancy on Religion, Education and Culture (ICOREC).

Manchester. Coördinator Martin Palmer, Werkt nauw samen met de Church of England en andere kerken en met het Britse Wereldnatuurfonds (WWF/UK). Publiceerde boekjes met liturgische suggesties rond Creation Festival, Harvest Festival en Advent and Ecology, etc. Verder een heel eigen netwerk binnen en buiten de christelijke kerken. Organiseerde een reeks lezingen over 'Ecology and the Christian tradition' (keltisch-christelijke traditie, russisch-orthodoxe kerk, calvinisme, etc.). Een recent project is 'The Sacred Land Project. Re-hallowing the Environment of Britain', waarbij het gaat op het laten herontdekken van plekken met een religieuze betekenis, bijv. oude pelgrimsroutes heropenen en milieuvriendelijke manieren vinden om die weer te benutten, op deze manier ook leren kijken naar en zo mogelijk weer ervaren van plekken in steden en op het platteland. Ook wordt een interreligieuze route ontwikkeld, dwars door Groot-Brittannië. Een laatste voorbeeld: het herstellen of voor het eerst inrichten van bossen bij abbeys, kerken, etc, kloostertuinen (en die biologisch beheren), wildeplantentuinen op terreinen rond de kerk en kerkhoven ('Sacred gardens'). Het project loopt van 1997-2002 en er werken veel organisaties in samen. Er werd een speciale gids voor samengesteld: 'Sacred Britain. A Guide to the Sacred Sites and Pilgrim Routes of England, Scotland and Wales' (WWF/UK, 1997).

Er wordt ook aandacht gegeven wat aan in het Westen minder bekende varianten van het Christendom, zoals de (Russisch- en Oosterse) Orthodoxie, over milieuvragen te melden hebben, in publicaties als 'Orthodoxy and the Ecological Crisis' en 'So That God's Creation Might Live'.

ICOREC heeft ook contacten gehad met de Stichting Godsdienst en Opvoeding in Hoevelaken.

Aanwezige materialen:

- boekjes met liturgische suggesties (zie boven)
- geluidsbandjes lezingenreeks 'Ecology and the Christian Tradition'
- boeken -

-'Dancing to Armageddon', door Martin Palmer, uitg. Aquarian/Thorsons, London, 1992

-A Handbook in Theology and Ecology, door Celia Deane-Drummond, SCM Press, London, 1996. Een boek, met informatie en werksuggesties, op HBO/universitair niveau.

Zie ook verderop voor het interreligieuze netwerk van ICOREC!

Adres:

International Consultancy on Religion, Education and Culture (ICOREC), 3 Wynnstay Grove, Fallowfield, Manchester M14 6XG, UK. tel +44 (0)1612485731; fax +44 (0)1612485736.

B.2.2. The Iona Community, Isle of Iona, Scotland.

Opgericht in 1938 vanuit het industriepastoraat in Glasgow. Heeft zich gevestigd op het eiland Iona, waar de (van oorsprong keltisch-christelijke) abdij werd herbouwd en nu gebruikt wordt als conferentie-oord en woonplaats van een deel van de gemeenschap. Het gaat deze oecumenische gemeenschap om 'het leven van het Evangelie in de wereld van nu'. De gemeenschap zoekt naar 'het opbouwen van een leven in gemeenschap', waarbij werk en eredienst, gebed en politiek, het heilige en het seculiere op elkaar worden betrokken. Er zijn 200 leden (mannen en vrouwen), die voor een deel op Iona wonen, maar ook elders. Ze delen een gemeenschappelijke regel van dagelijks gebed en bijbelstudie, het ter beschikking stellen van tijd en geld, het regelmatig bijeenkomen in plaatselijke groepen en enkele keren per jaar in plenaire vergaderingen, actie (gezamenlijk en individueel) voor sociale rechtvaardigheid, vrede en milieu en zoeken tevens naar nieuwe vormen van liturgie, het opnieuw ontdekken van een geïntegreerde benadering van spiritualiteit en het stimuleren van een interreligieuze dialoog en tenslotte de ontwikkeling van een pastoraat van de genezing. Behalve leden kent men ook 1400 geassocieerde leden en 1600 vrienden van Iona. In het zomerseizoen zijn er themaweken, waaraan in principe iedereen kan meedoen. Iona is ook een pelgrimsoord, een oude heilige plaats in Groot-Brittannië.

Men staat in de traditie van de keltische kerk (zie samenvattend daarover: Anton Wessels - Kerstening en ontkerstening van Europa, Ten Have, Baarn 1993 en vooral ook het boek 'Keltische spiritualiteit' van Ian Bradley, Zoetermeer: Meinema, 1997).

Voor ons kan Iona van belang zijn vanwege de inhoud (keltische spiritualiteit, milieu verbinden met rechtvaardigheidsvragen), maar ook de manier waarop zij georganiseerd zijn in verschillende kringen (al zijn zij met velen en hebben een reeds lange geschiedenis).

Tenslotte is hun liturgische, met name muzikale bijdrage van belang. Het beeld van de Heilige Geest in de keltische traditie is niet de duif, maar de wilde gans. Hun uitgeverij heet dan ook 'Wild Goose Publications'.

Aanwezige materialen:

- brochures over de gemeenschap, jaarprogramma, etc.
- enkele jaargangen van het kwartaaltijdschrift 'Coracle'
- boeken: 'The Earth under Threat', door Ghilleen Prance en 'The myth of progress',

door Yvonne Burgess

Adres: The Iona Community, Isle of Iona, Argyll PA76 6SN, Scotland. Tel. 0044-1681700404 (fax 0044-1681700460)

B.2.3. Christian Ecology Link (CEL).

Gesticht in 1981 is CEL (nog steeds) de enige nationale organisatie in Groot Brittannië, die probeert alle christenen van welke denominatie dan ook te verenigen 'die zich betrokken voelen bij en zich zorgen maken over de degradatie van de Schepping door de hebzucht en apathie van de mensheid.'

Men werkt samen met leerkrachten, theologen, bisschoppen, geestelijken, leken. Doelen zijn:

1. Aan kerken en individuele christenen laten zien dat zorg voor natuur en milieu een onlosmakelijk deel van hun geloof is, c.q. zou moeten zijn en hen uitnodigen/aanmoedigen om een minder destructieve en duurzamer levensstijl te ontwikkelen. Daarbij hoort ook het aanmoedigen van de ontwikkeling van een theologie en liturgie die uitdrukking zijn van de waarde, de integriteit en innerlijke samenhang van het geheel van de Schepping ('working for a greener church').

2. Het aanbieden van inzichten vanuit het christelijk geloof aan de milieubeweging, het laten horen van de stem van milieu-betrokken christenen in het publieke debat.

Om deze doelen te bereiken worden materialen geproduceerd:

-folders, pakketten, een videoband over 'How green is your church?'

-een tweemaandelijks tijdschrift, 'Green Christians'.

Verder worden conferenties en studiedagen georganiseerd, is er een sprekerslijst, worden er boeken verkocht en kunnen kerkelijke gemeenten en groepen een 'Christian Ecology Link Millennium Certificate' krijgen, als zij aan kunnen geven dat zij vormgegeven hebben aan tien vermelde, positieve acties voor het milieu (zie onder).

Als je dat doet heb je plezier met elkaar (als eerste genoemd!), laat je anderen zien dat de zorg voor God's wereld een christelijke verantwoordelijkheid is en zet je een eerste stap in de richting van een milieu-doorlichting ('audit') van de kerkelijke gemeente.

De tien punten zijn:

1. Het milieueffect van één activiteit onderzoeken.
2. Bidden voor mensen, acties, zorgen voor/over het milieu.
3. Tenminste één spaarlamp hebben ingedraaid.
4. Een beleidsbeslissing hebben genomen voor het gebruik van 'fair trade'-producten.
5. Ondersteunen van een natuurbeschermingsorganisatie.
6. Ondersteunen van de 'Green Transport Week'
7. Een verkoping houden van opnieuw te gebruiken goederen.
8. Meedoen met een natuurwandeling, geleid door een veldbioloog.
9. Kopen van lokaal/regionaal gekweekt/geproduceerd voedsel en andere lokale produkten.
10. Biologisch brood en dito wijn of vruchtensap gebruiken voor Avondmaal/Eucharistie.

Aanwezige materialen:

-algemene folder CEL plus info-vel

-aflevering van het tijdschrift 'Green Christians'

-folder actie Millennium Certificate

-A prayer guide for the care of creation (voor elke dag van de maand een voorbede-met-informatie!)

Adres: Christian Ecology Link, 20 Carlton Road, Harrogate, North Yorksire HG2 8DD, UK.
Tel. 0044-1423871616.

E-mail Judith Allinson, international secretary: jallinson@daelnet.co.uk. Van de voorzitter, Tim Cooper: t.h.cooper@shu.ac.uk

B.2.4. Genesis Farm.

Dit centrum ontstond in 1980, toen de Zusters Dominicanessen van Caldwell (NJ) onverwachts een landgoed erfden. Als onderwijsorde stichtten ze hier 'A Learning Centre for Reinhabiting the Earth'. Ze noemen dit 'Earth Studies'. Alle mensen van goede wil, die op zoek zijn naar alternatieve manieren van waarlijk welzijn voor mens en milieu zijn hier welkom. Centraal staan de relaties tussen de gezondheid van onze wereldwijde 'commons'

(=gemeenschappelijk erfgoed) van lucht, water, land en planten, dieren, ecosystemen enerzijds en de gezondheid van lokale gemeenschappen en 'bio-regio's. De benadering van Genesis-Farm is geworteld in een spiritualiteit die de aarde probeert te ervaren als een openbaring van het goddelijke geheim. De evolutionaire scheppingsvisie ('cosmic creation story') van Thomas Berry, een passionistische priester, theoloog en filosoof (met zijn compaan Brian Swimme), is daarbij een leidraad.

Daarbij zijn twee groepen van activiteiten belangrijk:

a. Een 'Community Supported Garden', waarbij mensen uit de regio aandeelhouders zijn van de tuin en groenten, fruit, etc. van de tuin betrekken, een vorm van coöperatie dus. De tuin, een grote b.d. kwekerij, wordt bewerkt door een aantal professionals, met aanvullende hulp van vrijwilligers. De eigenaars/gebruikers vormen het bestuur.

b. Scholings-/vormingsprogramma's in 'Earth Literacy', van twee-, zes- of twaalf weken. De 'Sacred Universe Story' als 'een nieuwe transformerende context voor onze levens' neemt daarbij een belangrijke plaats in. Thema's van de vier modules die samen het twaalf-weken-programma vormen:

a. Exploring the Sacred Universe - de vragen 'waar kom ik vandaan?' 'wie ben ik?' 'waar ga ik heen?' in een kosmische context geplaatst.

b. Het verhaal van de evolutie, inclusief de spirituele kant daarvan.

c. Bioregionalisme: een weg naar duurzaamheid.

d. Wijsheidstradities.

Voor deze cursussen is er een verband met de St. Thomas University in Miami en deelnemers ontvangen hiervoor ook 'credits' die meetellen in een universitaire/hbo-studie.

Hiernaast zijn er nog vele andere activiteiten, bijv. seizoenfeesten, eendaagse kook-cursussen (over soepen en salades, granen en hun gebruik, pasta's, dieet en het immuunsysteem, koken met bonen, inleiding tot vegetarisch koken), vrijwilligersdagen, dans, werken met sprookjes en mythen, een zomerkamp voor kinderen, etc.

Aanwezig materiaal:

-algemene folder over de Genesis Farm

-drie folders over de tuin: algemene info, een jaaroverzicht (inclusief oogst-schema),

formulier voor aandeelhouders;

-folder 'Earth Literacy Programs';

-1998 Calender of Events.

Adres: Genesis Farm, 41a Silver Lake Road, Blairstown, NJ 07825, USA. Tel. 001 908 362 6735

B.2.5. Beulah Land.

Dit initiatief is aan verwant aan de 'Genesis Farm'. Het ligt niet ver van Pittsburgh en is gestart door een vrouw van Nederlandse herkomst (zij woont al ruim 30 jaar in de USA), een religieuze die behoort tot de 'Vrouwen van Bethanië' met een achtergrond in de psychotherapie. Zij is, zoals Genesis Farm, sterk geïnspireerd door Thomas Berry. De naam 'Beulah' verwijst naar Jesaja 64:4, waar de profeet spreekt over een toekomst waarin de mens en zijn/haar land in een relatie zullen staan die te vergelijken is met die van man en vrouw in een huwelijk. De betekenis is letterlijk: 'gehuwde, mijn geliefde vrouw'. Eerste doel van dit project (dat in 1993 startte) is herstel van de natuur op het land. Verder zoeken zij het, zoals Stoutenburg, in het bieden van gastvrijheid aan mensen die zich interesseren en/of willen inzetten voor een gezondere en meer levensvatbare wijze van bestaan voor mens, dier en plant. De tuin is daarbij een belangrijk middel. Ten dienste daarvan is ook een kleine bibliotheek in opbouw, inclusief boeken over een theologie van de natuur in de geest van Thomas Berry en over organische- en biologische bewerking van het land.

Aanwezig materiaal:

-Earth meets spirit at Beulah Land (krantenartikel);

-The Circular (nieuwsbrief), Vol. 4, nr. 1, autumn/Winter, 1998.

Adres:

Beulah Land, p/a Carla Weemhoff, 276 Bruin Road, Petrolia Pa. 16050, USA. Tel./fax +1-7247532294.

B.2.6. Christian Society of the Green Cross.

I still get excited when I find biblical teachings that directly answer modern questions. The answers are hardly ever "easy". For me this tends to confirm their rightness. I have come to accept the Bible as a guide for my life, for discerning how and where to work in the service of God'. Waarop een beschouwing volgt over de relatie tussen de profeet Amos en rechtvaardigheid, ook in milieuzaken: de armste mensen hebben het meest te lijden van vernietiging en vervuiling van de natuur. Dat wordt verder beschreven aan de hand van een casus: Een groep witte 'Creation-care'-leiders op excursie in een dominant zwarte omgeving in Tennessee en wat de mensen die daar leven ervaren aan milieuproblemen. Daar wordt dan Amos 5 bij geciteerd, waar de profeet tekeer gaat tegen het vertrappen van de arme. Aldus het 'editorial' van het magazine 'Green Cross', Summer 1997. Het ademt, evenals het hele nummer, de geest van een radicale 'evangelical' beweging in de USA, die een letterlijk nemen van de bijbel tevens omzetten in een radicale maatschappijkritiek en een 'dwarse' levensstijl. Het doet enigszins denken aan de 'Sojourners', die ook actief waren in de vredesbeweging. De Christian Society of the Green Cross is een 'ministry' van de Evangelicals for Social Action.

Doel is het bevorderen van zorg voor alles wat God ons toevertrouwd heeft. Dat kan door:

- het bevorderen van milieubewustzijn onder Christenen, van de morele en spirituele kanten van milieuproblemen;
- het actief vormgeven van natuur- en milieubesef ('caring for creation') in de eigen geloofsgemeenschappen en gezinnen;
- meedoen met politiek lobbyen op plaatselijk, regionaal en landelijk niveau.

Het blad weerspiegelt deze doelen: Een reportage over de actie van een Baptisten-dominee tegen vervuilende industrie. Een overzichtsartikel over consumentenacties rond afval (ondersteund door religieuze groepen, van de 'United Church of Christ' tot groepen als 'Jesus People against Pollution'). Hoewel hun uitgangspunt helder is, zijn ze toch niet eenkennig: Er wordt samengewerkt met 'mainstream'-kerken, bijv. in een lobby voor het afschaffen van geld van bedrijven voor politieke partijen en er wordt ook verslag gedaan van participatie in 'Philadelphia Interfaith Coalition on Energy'. Een franciscaanse pater schrijft over een franciscaans milieuproject in de zuidwestelijke staten. Opmerkelijk is de brief van de minister van binnenlandse zaken, Bruce Babbitt, die afgedrukt wordt en die zijn tevredenheid uitsprekt over de groeiende participatie van religieuze groepen in het milieudebat en wel in de positieve zin van ondersteunen van verdergaande maatregelen voor de bescherming van natuur en milieu.

Uiteraard is er een bijbelstudie, ditmaal over de belofte van een nieuwe hemel en een nieuwe aarde in Openbaringen. Die eindigt als volgt: 'Christ's agenda is to restore creation to the beauty and wholeness that the Creator intended at the beginning and which the Fall disturbed; it is not Christ's agenda to destroy'.

-Aanwezig materiaal:

- exemplaar tijdschrift 'Green Cross'
- folder over het tijdschrift.

-Adres: The Christian Society of the Green Cross, 10 East Lancaster Avenue, Wynnewood, PA 19096, USA. Tel. 001-610-645-9388. Fax 001-610-649-8090.

E-mail: gcross@esa.mhs.compuserve.com.

B.2.7. UK Evangelical Environmental Network.

De Britse equivalent van 'Green Cross'. Geven een nieuwsbrief uit met korte besprekingen en mededelingen, 'Creation Care'. Er zijn verbindingen met Green Cross.

Adres: Dr. R.D.J. Catling, UK Evangelical Environmental Network, c/o Christian Impact, St. Peter's Church, Vere Street, London W1M 9HP, UK. Tel. 0044-171-629-3615. Fax 0044-171-629-1284.

E-mail: Christian-Impact@ecunet.org.

B.2.8. Schöpfungsgemeinschaft. Ein ökumenischer Orden.

Initiatiefnemer hiervoor was met name Claus Eurich, hoogleraar massacommunicatie en schrijver van het boek 'Aufruf zu einem neuen Orden. Gemeinsam für die Schöpfung - gegen Ohnmacht und Resignation', Stuttgart: Kreuz Verlag, 1993.

Hij schetst de situatie van de wereld, onder het motto (van Martin Buber, uit 'Paden in Utopia') "Es gibt keine Rettung, nur ein Hindurch". Daarbij wordt aangesloten bij Bonhoeffer ('wereldlijk geloven', vanuit een diepe spiritualiteit en in het zoeken naar 'Gemeinsames Leben') - experimenteren met nieuwe vormen van gemeenschappen, van nieuwe levensvormen en leven-gevende vormen, als vorm van verzet en als oefening in een andere manier van omgaan met elkaar en met de natuur. Hij noemt dat 'Gottes neue Dörfer'.

Uit dit initiatief kwam in 1994 een 'orde' voort, van mensen met verschillende christelijke achtergronden, vrouwen en mannen, jong en oud, alleengaand en in gezinsverband levend, etc. Er zijn geen hiërarchische verhoudingen, taken worden voor een bepaalde periode verdeeld, over centrale vragen beslist de hele gemeenschap mee. Men komt enkele keren per jaar samen als hele gemeenschap, om de zorg voor elkaar vorm te geven, evenals de gemeenschappelijke spiritualiteit te oefenen, ervaringen uit te wisselen en aan gezamenlijke problemen te werken. Het is een verspreid levende gemeenschap, waarvan de leden zich samen bezinnen op wat zij in hun eigen leef- en werkomgeving kunnen doen om hun roeping vorm te geven. Men hoopt dat hieruit ook nieuwe communautaire leefvormen zullen voortkomen. Er wordt tevens gewerkt aan de vorming van regionale groepen. De gemeenschap is erkend als vereniging tot algemeen nut, wat belangrijk kan zijn bij het verwerven van fondsen voor projecten. Er wordt van uitgegaan dat landelijke en regionale bijeenkomsten door elk lid bijgewoond zullen worden (tenzij ...).

Men noemt zich 'orde' om aan te geven dat het niet vrijblijvend is. Er is een voor ieder bindende leefregel (zie onder), die mensen met elkaar verbindt en helpt om in het dagelijks leven vorm te geven aan geloven (met name ook via contemplatie en gebed). Tegelijkertijd geeft ieder op een eigen manier vorm aan de leefregel en ervaringen daarmee worden uitgewisseld. Niemand wordt uitgesloten. Via een aantal kennismakingsweekenden kan men de gemeenschap leren kennen en vervolgens een jaar het 'noviciaat' ingaan. Dat jaar wordt de eigen motivatie nader onderzocht, een eigen weg en taak binnen de gemeenschap gezocht, geoefend met de leefregel. Daarbij is er een vorm van intervisie. Men verbindt na dat jaar zich voor een bepaalde tijd met de gemeenschap en mocht het zo zijn dat het niet meer gaat of dat men een andere weg meent te moeten gaan, dan kan men (eventueel tijdelijk) afscheid nemen. "Sinn unserer Gemeinschaft liegt nicht darin, Menschen zu binden, sondern sich zu Gott und zu sichselbst zu befreien und sich auf diesem Weg mit anderen zu verbinden".

Leefregel:

1. Wij verstaan onszelf als deel van de algemene, op Jezus Christus betrokken kerk en zien onszelf daarom als oecumenische gemeenschap. Wij wenden ons toe naar de hele schepping en zoeken naar eigentijdse vormen van genezing vanuit de kracht van een scheppingsspiritualiteit. Daarbij oriënteren wij ons op Franciscus van Assisi.
2. Wij streven naar een leven in EENVOUD.
3. Wij streven naar een levenswijze die gebonden is aan de stem van het GEWETEN en het HOREN naar de stem van God
4. Wij streven naar een levenswijze in de geest van het NIET KWETSEN EN VERWONDEN.

5. Wij streven naar een levenswijze in de geest van ZUSTER- EN BROEDERLIJKHEID.
6. Wij streven naar een levenswijze in CONTACT MET DE CHRISTELIJKE KERKEN.
7. Wij streven naar een LEVEN IN DANKBAARHEID.

In de brochure over de orde is elke leefregel van een verduidelijkende toelichting voorzien.

Aanwezig materiaal:

-brochure (18 blz.) 'Schöpfungsgemeinschaft. Ein ökumenischer Orden'. Münster, 1997

-boeken Eurich:

-Aufruf zu einem neuen Orden. Stuttgart: Kreuz Verlag, 1993.

-Die Kraft der Sehnsucht. Kontemplation und ökologisches Engagement. München:

Kösel Verlag, 1996.

Adres: Prof. Dr. Claus Eurich, Am Max-Clemens Kanal 138, D48159, Münster.

B.2.9. European Christian Ecological Network.

Het initiatief voor dit netwerk ontstond in Graz, tijdens de Tweede Europese Oecumenische Conferentie (1997). Participanten zijn de Conferentie van Europese Kerken en de verzamelde (r.k.) bisschoppenconferenties van Europa, ARGE (Oostenrijk), Öko Schweiz, de Werkgroep Kerk en Milieu, e.a.

Contactpersoon in Nederland namens de Werkgroep Kerk en Milieu is Marijke van Duin, Hectorstraat 14, 1076 RR Amsterdam. Tel/fax +31 (0)20-6714329

Tot en met het jaar 2000 is Tini Brugge (zie A.1.1) contactpersoon voor de Franciscaanse Beweging, in samenwerking met de werkgroep 'Zorg voor de Schepping' van de KRKS.

Aanwezig materiaal: Overzicht contacten.

Homepage: <http://webzonen.co.uk/www/srtproject/srtpage3.htm>.

Webmaster is Donald Bruce (zie B.2.10).

Adres: Secretariat ECEN, Rüdiger Noll, Conference of European Churches, 150 Route de Ferney, CH 1211 Geneva 2. Tel. +41-227916469. Fax. +41-227916227.

B.2.10. Society, Religion and Technology Project.

Dr. Donald Bruce. Adres: John Knox house, 45 Hugh Street, Edinburgh, Scotland. Tel. 00131 556 2953. Fax 00531 556 7478.

E-mail srtsot@deal.pipex.com

Website : <http://webzonen.co.uk/www/srtproject/srtpage3.hkm>.

B.2.11. World Council of Churches Climate Campaign.

Deze campagne t.a.v. het probleem van de snelle klimaatveranderingen wordt gecoördineerd door David Hallman, adres zie onder. In Nederland is Jaap van der Sar (Kerk en Wereld) bij conferenties in het kader van deze campagne betrokken (zie B.1.24). In 1997 zijn de resultaten van deze campagne door de Raad van kerken aangeboden aan minister De Boer. Internationaal gebeurde dit door een delegatie van de wereldraad aan het presidium van de in december '97 gehouden 'Kyoto-conferentie'.

Adres: David Hallman, c.o. United Church of Canada, 3250 Bloor St. W., Etobicoke, Canada M8X 2Y4. Tel. +146 231 5931.

E-mail: dhallman@weg.net

B.2.12. North American Coalition for Christianity and Ecology.

Deze organisatie heeft als doelen:

*Op een effectieve manier benaderen van het grootste morele probleem van onze tijd - onze voortdurende vernietiging van de Aarde.

*Het onderwijzen van eerbied voor de schepping van God, in het besef dat mensen niet

losstaan van de natuurlijke wereld.

*Christenen brengen tot een liefhebbende relatie met de Aarde, ondersteunen van de vorming van regionale 'earthkeeping ministries'.

*Zorgen voor informatie en andere materialen voor de studie van thema's in de context van bijbelse theologie en hedendaagse natuurwetenschap.

*Bevorderen van partnerschap tussen kerken en andere organisaties die betrokken zijn bij vragen van ecologie en sociale rechtvaardigheid.

Men kan 'basic member', 'sustaining member' of donateur worden.

Er is een 'board of directors'.

Ze organiseren conferenties en geven een tweemaandelijks nieuwsbrief uit: Earthkeeping News. Daarin korte artikelen over ontwikkelingen in theologie (o.a. stukje van Sally McFague), de kerken en samenleving, aankondigingen van bijeenkomsten en 'resources', brieven van lezers en vrijwel steeds een 'Call to action', met name politieke acties en met advent soms 'An advent call to repentance'. Interessant is de mededeling dat de landelijke raad van kerken in de USA (via hun Eco-Justice Working Group) materialen geproduceerd heeft om kerkgenootschappen te helpen een 'Environmental Justice Covenant for Healing and defending God's Creation' te ontwikkelen en zich daaraan te verbinden, door 'ecological ministries' in te stellen. Onderdelen van dit 'verbond' zijn eredienst, opvoeding en vorming, levensstijl en activiteiten in plaatselijke, nationale en wereldwijde maatschappelijke actie. De hoofdredacteur van de nieuwsbrief vroeg om een artikelje van/over Het Franciscaans Milieuproject!

Website: www.media.sbexpos.com/nacce

B.2.13. National Religious Partnership for the Environment.

De kathedraal van St. John the Divine (episcopal) in New York staat bekend als 'groene' kathedraal, met als centrale persoon deken James Park Morton. Het is een belangrijke bron voor 'eco-justice'-liturgie. Dichters en componisten worden actief uitgenodigd om muzikale expressies te geven van ecologische thema's. Zo werd er een 'Mis voor de 21e eeuw' geschreven, die eerst de hele wereld rond gaat en uitgevoerd door en voor mensen uit verschillende culturen, voordat hij in 1999 in New York in première gaat. In 1987 werd een Missa Gaia uitgevoerd, in de kerk en in de Grand Canyon. Sindsdien wordt deze mis elk jaar in de kerk opgedragen in oktober, als onderdeel van het Franciscus-feest.

Er werd ook een pakket uitgegeven voor levensbeschouwelijk/ kerkelijk vormingswerk: 'God's Earth, Our Home', inclusief aandacht voor eco-liturgie. De organisatie is een van de grootste in zijn soort en bereikt 50.000 geloofsgemeenschappen in de USA (volgens een bericht in HN Magazine, 27/2/99).

Adres: Cathedral of St. John the Divine, 1047 Amsterdam Avenue, New York, NY 10025, USA. Tel.+1-212-3167441, Fax +1-212-9327341,

E-mail: nrpe@nrpe

B.2.14. Earth Ministry - Connecting People with the Creation.

Ontstaan in 1992 vanuit de Episcopal Church in het Noordwesten van de USA, met name in de staat Washington. Al spoedig werd dit verbreed tot een oecumenische opzet. Doel is "het helpen van individuen en gemeenschappen bij het beter leren kennen van God door het verdiepen van de relaties met al Gods schepselen. Wij geloven dat door deze ervaring ons persoonlijk leven en onze cultuur getransformeerd zullen worden: een eenvoudiger levensstijl, zorg voor natuur en milieu, rechtvaardigheid voor alle schepselen ('eco-justice') en een wereldbeeld waarbinnen de schepping gezien wordt als openbaring van God [naast de 'bijzondere openbaring' waarvan de bijbel een neerslag vormt, KB]. Samen kan dit leiden tot een herontdekking van de vitaliteit van het christelijk geloof".

Doelen voor individuen zijn:

-ontwikkelen spiritueel besef: respect, dankbaarheid, compassie en gebed;

- theologische ontwikkeling ('theological literacy'): verdieping bronnen binnen de christelijke traditie over de relatie met de schepping;
- ecologische ontwikkeling ('ecological literacy');
- een eenvoudige levensstijl;
- transformatie van het eigen leven en werken aan verandering van de samenleving; participeren in een gemeenschap.

Doelen voor geloofsgemeenschappen zijn:

- vorming en toerusting: cursussen (hiervoor werden curricula ontwikkeld, zie onder), lezingen (o.a. door Sally McFague en John Cobb), actie en reflectie;
- excursies in de natuur, soms verbonden met contemplatie;
- gemeenteopbouw en natuur- en milieuzorg in parochies en gemeenten;
- vernieuwing van eredienst en liturgie;
- participatie in acties 'naar buiten', lokaal, regionaal en landelijk, met het oog op veranderingen in samenleving en cultuur, met als waarden rechtvaardigheid, zorg, verzoening, samenwerking.

Deze activiteiten worden ondersteund met publicaties:

- een maandelijks nieuwsbrief voor pastores en ander kader;
- een tijdschrift - 'Earth Letter' - dat vijf keer per jaar uitkomt; een eenvoudig en tegelijkertijd fraai vormgegeven blad, met langere en zeer lezenswaardige artikelen (o.a. over 'Het lied van de stenen', geschreven door een geoloog; Children, God and Nature; over bevolkingspolitiek; reflecties op individuele ervaringen; John Cobb over 'God and Creation at Christianity's Center'; acties rond de tabaksindustrie,; voeding en spiritualiteit, etc.; daarnaast steeds mededelingen, brieven van lezers, een kalender van komende activiteiten (o.a. over de jaarlijkse Franciscusviering) en een gedicht;
- andere publicaties, waaronder cursusmaterialen ('curricula') over 'Simplicity as Compassion: Voluntary Simplicity from a Christian Perspective' en 'Food, Faith and Sustainability: Environmental, Spiritual, Community and Social Justice'. Beide lijken mij zeer de moeite waard om nader kennis mee te maken.

Het initiatief in Seattle heeft aanleiding geven om ook elders zoiets op te zetten, o.a. in Michigan.

Aanwezig materiaal:

- vier afleveringen van 'Earth Letter', waaronder een themanummer over 'The Spirituality of Gardens';
- folder 'What is 'Earth Ministry and what does it do?'
- lijst van eigen publikaties;
- 'Curricula and Resource Guide'.

Adres: 1305 NE 47th St., Seattle, Wash., 98105, USA. Tel. 001-2066322426;

E-mail: emoffice@earthministry.org;

Website: www.earthministry.org

[TOP](#)

C. Natuur, milieu en levensbeschouwing

C.1. Nederland.

C.1.1. Stichting Aardewerk .

Centrum voor ecologisch bewustzijn en aarde-verbondenheid, Den Haag (Gea Boessenkool, Jan Willem van de Velde, e.a.).

Een centrum dat vorm probeert te geven aan een 'deep ecology' of 'radicale ecologie', door middel van cursussen en advisering.

Voorbeelden van cursus-thema's: Bewust kopen, Ecofilosofie, Moment voor jezelf ('onthaasten'), Meditatief schilderen, Rituelen vroeger en nu, Ecologisch koken, Ontdek je plekje (verkennen van je eigen omgeving).

Aanwezige materialen:

- algemene folder
- voorbeeld van een najaarsprogramma

Adres: Hugo de Grootstraat 12, 2518 ED Den Haag. Tel. 070-3560329

C.1.2. Netwerk Aarde, Milieu en Spiritualiteit.

Dit netwerk bestaat al een aantal jaren en organiseert studiedagen en andere bijeenkomsten, waaronder (in 1997) een reeks over 'Ecologie van mens, milieu en samenleving'.

Aanwezig materiaal:

- De binnenkant van het milieuvraagstuk. Ecologie van mens, milieu en samenleving. Verslag van vier studiedagen.

Adres: p/a Gerwine Wuring, D. Spanjerstraat 24, 8017 DE Zwolle. tel. +31 (0)38-4604644.

C.1.3. Louis Bolk Instituut.*

Dit is een onderzoeksinstituut op het terrein van landbouw, voeding en geneeskunde op antroposofische basis. Contactpersoon is hier (vanaf 1 mei 1999) Henk Verhoog, tot dat moment lector filosofie van de biologie aan de Universiteit Leiden. Nieuwe medewerker is Frans Smeding.

Adres: Hoofdstraat 24, 3972 LA Driebergen. Tel. +31 (0)343-523860.

E-mail: h.verhoog@louisbolk.nl

Website: www.louisbolk.nl

C.1.4. Aktie Strohalm.*

Behalve actief m.b.t. alternatieve economische ideeën en praktijken (bijv. LETS) ook aandacht voor filosofische/levensbeschouwelijke achtergronden, bijv. de opvattingen van een interculturele ('comparatieve') filosofie, zoals prof. Libbrecht (Leuven) die ontwikkeld heeft.

Materiaal:

- Voor hetzelfde geld, over Strohalm op het gebied van economie en milieu, rente en alternatieven;
- Arm door geld, over nieuwe ontwikkelingen op het gebied van geld, armoede en milieu.
- Strohalm voor de verandering, brochure waarin Strohalm zich in het kort voorstelt.

Adres: Oudegracht 42, 3511 AR Utrecht. Tel. +31 (0)30-2314314, fax +31 (0)30-2343986.

E-mail: info@strohalm.nl

Website : www.strohalm.nl

C.1.5 Vereniging Milieudefensie.*

Milieudefensie zet zich door middel van overleg en actie in voor thema's als het behoud van open, groene ruimte, minder auto- en vliegverkeer en een doorbraak van biologische landbouw. De Vereniging zet zich in voor recycling, duurzame energie, klimaatregelingen en voor duurzaam en verantwoord ondernemen in het buitenland.

Daarnaast zijn er het schrijfproject Earth Alarm en een contactpersoon voor de kerken. Adres: Damrak 26, Postbus 19199 1000 GD Amsterdam. Tel. +31 (0)20 62 62 620

E-mail: service@milieudefensie.nl

Website: www.milieudefensie.nl

C.1.6. Vereniging voor Natuur- en Milieu-educatie IVN.

Ondersteuning van natuur- en milieueducatie (NME) van kinderen, jongeren en volwassenen, o.a. bij 'Earth Education'. Heeft via de provinciale consultants NME gedurende het conciliaire proces ook kerkelijke groepen ondersteund.

Aanwezige materialen:

-Volwassenen, natuur en milieu. Een doelgroepverkenning (1997).

Adres: Postbus 20123, 1000 HC Amsterdam. Tel. +31 (0)20-6228115

C.1.7. Stichting Natuur en Milieu.

Deze milieu-organisatie neemt een zeer centrale positie in. Tot 1 maart 1999 was Thomas van Slobbe vanuit deze instelling bezig met het aanboren van inspiratie van mensen, hun inzet en creativiteit om niet bij de pakken neer te zitten, maar initiatieven te nemen, zonder hemelbestormende pretenties. Zie zijn boekje 'De toekomst is al onder ons' (Babylon/De Geus, Utrecht 1997). Hij was mede-initiatiefnemer van de Nationale Toekomstprijs en is directeur van de Stichting Nationale Toekomstprijs. Hij was ook betrokken bij de organisatie van het NCDO-congres 'Tijd om te leven', over tijd en milieu, eind 1997 (zie C.1.8). Vanaf 1 maart 1999 is hij werkzaam bij de Stichting wAarde (C.1.23). Het door hem begonnen project - 'Toekomstwaarden' - wordt door een opvolger bij de Stichting Natuur en Milieu voortgezet.

Adres: Donkerstraat 17, 3511 KB Utrecht. Tel. +31 (0)30 2331328, fax +31 (0)30 2331311,

E-mail: snm@snm.nl

Website :

C.1.8. Nationale Commissie voor Internationale Samenwerking en Duurzame Ontwikkeling (NCDO).

Streeft naar het versterken van het draagvlak voor internationale samenwerking en duurzame ontwikkeling in de Nederlandse samenleving. Dit doet zij door activiteiten, gericht op informatievoorziening, bewustwording, publieke discussie en meningsvorming met andere organisaties, te ondernemen of projecten van derden op dit terrein mede te financieren. Alle activiteiten hebben tot doel om een rechtvaardige wereld met oog voor belangen van de huidige en toekomstige bewoners te realiseren.

Aanwezig materiaal:

-Workum, J. van (red.)(1997), Van wie is de wereld? Met een verslag van het congres 'De wereld is van God. So what?', Kampen: Kok

-Workum J. van (red.)(1998), Alles behalve tijd, Baarn: Agora.

Adres: Nieuwe Keizersgracht 45, 1018 VC Amsterdam. Tel. +31 (0)20-5503555; fax +31 (0)20 – 6208716.

E-mail: informatie@ncdo.nl

Website: www.ncdo.nl

C.1.9. Vrienden van 'Creation Spirituality'.

In ons land is er een werkgroep van mensen die zich verbonden weten met het gedachtegoed van de door Matthew Fox en anderen ontwikkelde 'creation spirituality' (zie ook C.2.2). De groep is religieus zeer divers samengesteld, waaronder nogal wat mensen die verbonden zijn met een r.k. religieuze orde. Zij komen een aantal keren per jaar bijeen in bezinnende bijeenkomsten. In 1997 waren er bijvoorbeeld bijeenkomsten over de relatie van Jan van 't Kruis en de 'creation spirituality' en een eendaagse workshop met Robert Rice over 'Art and Liturgy'. Zij beraden zich over het oprichten van een vereniging.

Adres: Leo Veth, Vrijenbansestraat 10b, 3037 VX Rotterdam.

C.1.10. World Conference on Religion and Peace/Vereniging WCRP Nederland.

Een internationale interreligieuze organisatie, met een Nederlandse afdeling. Het bestuur is multireligieus samengesteld, met soefi's, moslims, boeddhisten, hindoes, joden en christenen. Met geld van de NCDO is deze vereniging een project gestart, dat ook internationale verbindingen heeft: 'Project Green'/'Project Groenvoer'. Het is een interreligieus samenwerkingsproject over milieu en ontwikkeling, een leer-werksituatie voor een kleine groep jongeren, rond de thematiek van coöperatie tussen stad en platteland, met het accent op zingevingsvraagstukken.

Met deze vereniging is verbonden de Stichting Innovatie Netwerk International (INI), als dienstverlenende non-profit netwerkorganisatie, waarin zingeving, milieu, onderwijs en ontwikkelingssamenwerking in samenhang aan de orde gesteld worden. Kernactiviteit is het ontwikkelen van nieuwe samenwerkingsvormen tussen landbouwproducenten en consumenten, door middel van thematische bijeenkomsten, workshops, conferenties, beurzen en (experimenteel) onderzoek. Er zijn, behalve met de WCRP, verbindingen met bijv. de International Federation of Organic Agriculture.

Aanwezig materiaal:

- Kopie brochure INI
- Brochure 'Religious Voices for Our Earth'
- projectvoorstel 'Groenvoer'
- overzicht bestuursleden Vereniging WCRP/Nederland

Adres: WCRP/Nederland, Postbus 11514, 1001 GM Amsterdam

Stichting Innovatie Netwerk International: hetzelfde adres.

tel. +31 (0)20-6258294, fax: +31 (0)20-6240503,

E-mail: ini@antenna.nl

C.1.11. Stichting Milieubewustzijn.

Deze stichting streeft naar een harmonieuze en gelijkwaardige relatie tussen mensen onderling en tussen mensen en hun natuurlijke omgeving. Ze beoogt de relatie mens-aarde nieuwe impulsen te geven, waardoor mensen en de natuur hun eigen potentie kunnen ontplooiën en elkaar wederzijds voeden. Hierbij gaan systematische kennisverwerving hand in hand met gevoel en intuïtie. De stichting ondersteunt kleinschalige initiatieven op het gebied van milieu en spiritualiteit. Hun invalshoek is een niet-religieuze. Directeur is mw. dr. Anne Stijkel.

Adres: Stichting Milieubewustzijn, Noordereinde 56, 1243 JJ 's Gravenland. Tel. +31 (0)35-6559359.

E-mail: bewustas@euronet.nl

C.1.12. Permacultuur.

Bevordert een holistische benadering m.b.t. het ontwerpen en onderhouden van duurzame leefsystemen op basis van ecologische principes. Vaak verengt tot vorm van ecologische land- en tuinbouw en tuinieren. Door de holistische aanpak is er vaak aandacht voor de spirituele dimensie van mens en wereld te vinden. De organisatie koos begin negentiger jaren voor Stoutenburg als studieproject.

Twee keer per jaar verschijnt een kleine nieuwsbrief.

Redactieadres: Gerard Doustraat 20, 1072 VR Amsterdam. Tel + 31 (0)20 –6730049.

E-mail: permacultuur@planet.nl

Stichting Permacultuur Informatie Nederland (SPIN) Oosterdijk 57e, 1601 DB Enkhuizen.

Tel. +31 (0)228 592200, Ronald Oostendorp;

E-mail ronoost2@hetnet.nl

C.1.13. Natuurtuinen: Stichting Oase.

Wat voor de permacultuur geldt is ook van toepassing op natuurtuinen: tuinen met een natuur-, educatieve- en recreatieve functie, waarbij inheemse planten gebruikt worden, die zich zoveel mogelijk spontaan kunnen ontwikkelen en die tevens mooi zijn om te zien.

Spin in het web wat natuurtuinen betreft is de Stichting Oase, die tevens een fraai kwartaaltijdschrift uitgeven: Oase.

Adres: Stichting Oase, Kloosterstraat 5a, 6641 KW Beuningen. Tel./Fax: +31 (0)24-6771974 (Marianne van Lier en Willy Leufgen).

E-mail: oasenet@wish.nl

C.1.14. Intervisiegroep WESP Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij.

Deze groep is ontstaan vanuit de behoefte om met collega's van gedachten te wisselen over het werk in relatie tot de persoonlijke ontwikkeling: context, zingeving en waarden. De combinatie van 'werk' (= 'doen wat op je weg komt') en 'spiritualiteit' (= 'bewustwording van eenheid') vormt een uitgangspunt. WESP heeft inmiddels een erkende plaats binnen het ministerie en organiseert landelijk bijeenkomsten, over o.a. 'in verbinding gaan', 'natuurbeleving', 'harmonie'.

Aanwezig materiaal:

-Jaarverslag 1998 en jaarplan 1999.

Adres: LNV-platform Werk en Inspiratie (WEI)
Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij,
Aart v. Beuzekom, voorzitter Dienst Landelijk Gebied,
Postbus 3005, 2001 DA Haarlem. Tel. +31 (0)23-5123363.

E-mail: A.A.van.Beuzekom@dlg.agro.nl

C.1.15. COMPAS-project ETC-Ecoculture.

ETC is een ontwikkelingsorganisatie, die de ontwikkeling van de ecologische/biologische landbouw in Azië, Afrika, Latijns Amerika en Oost-Europa ondersteunt (zie ook B.1.21). Dit project richt zich op het bijeenbrengen van mensen uit verschillende werelddelen die de traditionele, vaak religieus gewortelde kennis van mensen m.b.t. de landbouw serieus willen nemen, dus verder kijken dan de westerse technologie. In de loop der jaren is zo een uitgebreid platform van individuen en organisaties gegroeid en wordt ook een dialoog georganiseerd tussen Nederlandse boeren, met name die welke werken volgens de biologisch-dynamische methode, en niet-westerse collega's.

Coördinator is o.a. Bertus Haverkort.

Aanwezig materiaal:

-Moeder Aarde, het spijt me dat ik je moet openscheuren
artikel in De Bazuin, 7 aug. 1998

-Over de grens. India en Sri Lanka anders belicht
artikel in Vruchtbare Aarde, mei/juni 1998.

Adres: ETC-Ecoculture, Postbus 64, 3830 AB Leusden. Tel. +31 (0)33 4943086. Fax: +31 (0)33 4940791.

E-mail: etc@antenna.nl

C.1.16. De Weyst.

Deze leef- en werkgemeenschap is een Nederlandse tak van de Ark-gemeenschappen (zie C.2.8). Het leven en werken in Gandhiaanse geest is hier van belang: gebed, meditatie en onthechting (werken aan jezelf); handarbeid (werken met de aarde en ten behoeve van de gemeenschap, arbeid in dienst van het werken aan een innerlijke harmonie tussen lichaam en ziel); geweldloosheid; eenvoudig leven; een besef van de gemeenschappelijke wortel van alle religies en van daaruit trouw aan de eigen religie en respect voor andere religies. De leef-

werkgemeenschap is sterk betrokken bij de plaatselijke gemeenschap, o.a. via participatie in plaatselijke activiteiten op het terrein van vrede, mensenrechten en milieu en de verkoop van biologische producten uit eigen tuin.

Een dag- en weekritme van bezinning en werk, gemeenschappelijk en individueel, is kenmerkend.

Zie over De Weyst hoofdstuk 1 van de doctoraalscriptie theologie van Anne van den Berg - Milieu-ethiek en heelheid van de schepping, Leiden 1991.

Adres: Pater Petrusstraat 21, NL 5423 SV Handel. Tel. +31 (0)492-322509.

C.1.17. Wim Zweers.

Milieufilosoof. Publiceerde o.a. 'Participeren aan de natuur. Ontwerp voor een ecologisering van het wereldbeeld' (Jan van Arkel, Utrecht, 1995).

Adres: Park Vredenhof 1, 3763 DT Soest. Tel. +31 (0)35,6014472.

C.1.18. Wouter Achterberg.

Milieufilosoof, medewerker Faculteit Wijsbegeerte Universiteit van Amsterdam. Bijzonder hoogleraar Landbouwuniversiteit Wageningen. Publiceerde o.a. 'Samenleving, natuur en duurzaamheid. Een inleiding in de milieufilosofie'. Van Gorcum, Assen, 1994.

Adres: Rijn- en Schiekade 42, 2311 AL Leiden. Tel. +31 (0)71-5131177 (hs.), 020-5254530 (UvA). E-mail:

C.1.19. Hans Achterhuis.

Milieufilosoof, hoogleraar systematische wijsbegeerte Universiteit Twente. Publiceerde o.a. 'Het rijk van de schaarste' (Ambo, Baarn, 1988), 'Natuur tussen mythe en techniek' (Ambo, Baarn, 1995) en 'De erfenis van de utopie' (Ambo, Baarn, 1998). Hield in 1998 de eerste Stoutenburglezing over 'Franciscaanse waarden en moderne cultuur'.

Adres: Faculteit WMW, Vakgroep Systematische Wijsbegeerte, Universiteit Twente, Postbus 217, 7500 AE Enschede. Tel. +31 (0)53-4893907/4893297. Fax +31 (0)53-4894855.

E-mail: h.j.achterhuis@wmw.utwente.nl

C.1.20. Agnes Grond.

Milieufilosoof en lid redactie van De Bazuin.

Publiceerde 'Moeder natuur en haar recalcitrante dochters. Een feministische stem in het milieudebat', Utrecht: Jan van Arkel, 1998.

Adres: De Savornin Lohmanlaan 4, 1981 CB Velzen-Zuid. Tel. +31 (0)255-535469

C.1.21. Koo van der Wal.

Was bijzonder hoogleraar milieufilosofie aan de Erasmusuniversiteit Rotterdam. Publiceerde o.a. 'De omkering van de wereld. Achtergronden van milieucrisis en zinloosheidsbesef', Baarn: Ambo, 1996; 'De halvering van het wereldbeeld, het andere gezicht van de moderniteit. Rotterdamse Filosofische studies, 1997; 'Over een hoge en een lage stijl, oftewel naar een eerherstel van het ideële. Rotterdamse Filosofische studies, 2000.

Hield in 1999 de Stoutenburglezing 'Vrijheid, gebondenheid, verbondenheid, over de wortels van de milieucrisis en het 'goede leven'. Te raadplegen op de [website](#) van het Franciscaans Milieuproject. Adres: prof dr. G.A. van der Wal, De Savornin Lohmanstraat 4, 3601 BZ, Maarssen. Tel. +31 (0)346-561059.

C.1.22. Jozef Keulartz.

Is als milieufilosof verbonden aan de Leerstoelgroep Toegepaste Filosofie, Landbouwniversiteit Wageningen. Publiceerde o.a. 'Strijd om de natuur. Kritiek van de radicale ecologie', Meppel: Boom, 1995 en 'Museum Aarde', Meppel: Boom, 1997.
Adres: Fahrenheitstraat 64, 1097 PT Amsterdam. Tel. +31 (0)20-6642420;
E-mail jozef.keulartz@alg.tf.wau.nl

C.1.23. Stichting wAarde.

Vanaf 1 maart is Thomas van Slobbe, voorheen bij de Stichting Natuur en Milieu (C.1.7), werkzaam bij deze nieuwe stichting, die zich wil richten op culturele en sociale aspecten van natuur en natuurbeleving. Er is o.a. aandacht voor de raakvlakken van natuur en kunst en van natuur en spiritualiteit. Van Slobbe is tevens directeur van de Stichting Nationale Toekomstprijs. Adres: Stichting wAarde, Rijksstraatweg 174-76, 6573 DG Beek-Ubbergen. Tel. +31 (0)24 6842294.

C.1.24. Ria Beckers-de Bruijn.

Is voorzitter van de Stichting Natuur en Milieu (C.1.7) en van het Platform Biologica (voor biologische landbouw en -voeding). Is sterk geïnteresseerd in wat mensen met betrekking tot natuur en milieu beweegt en gaande houdt: inspiratie en spiritualiteit.
Hield in 2000 de Stoutenburglezing met als titel: De maat van de mens.. Te raadplegen op de [website](#) van het Franciscaans Milieuproject.
Adres: mevr. Ria Beckers-de Bruijn, p/a Stichting Natuur en Milieu, Donkerstraat 17, 3511 KB Utrecht. Tel. +31 (0)30 2331328, fax +31 (0)30 2331311,
E-mail: snm@snm.nl

[TOP](#)

C.2. Internationaal

C.2.1. International Consultancy on Religion, Education and Culture (ICOREC) , Manchester.

Zie B.2.1. Geven ook een reeks publicaties uit over Ecology and Buddhism, verder soortgelijke publicaties over Jodendom, Hindoeïsme, Islam, Christendom en interreligieus materiaal over dit thema voor basisscholen. Initieerde het project (voor het onderwijs) Religious Education and Environment Project (REEP), dat een ondersteuningsnetwerk voor scholen heeft opgezet. De interreligieuze benadering van ICOREC (inclusief het respecteren van de afzonderlijke religies) is, voorzover ik kan overzien, qua systematische aanpak, ook in publicaties, tamelijk uniek.

ICOREC geeft enkele tijdschriften uit:

- News from ARC, twee keer per jaar, voor en met de Alliance of Religions and Conservation.
- Sacred Land, evenals twee keer per jaar, in het kader van het Sacred Land Project.

Recent werd ook een nieuw en vrij compleet 'Handbook on Faith and Ecology' ontwikkeld en gepubliceerd: Edwards, J/M. Palmer (eds.), 'Holy Ground. The Guide to Faith and Ecology'.

Adres: 3 Wynnstay Grove, Fallowfield, Manchester M14 6XG, UK. Tel. +44-1612485731.
Fax +44-1612485736.
E-mail: icorec@icorec.nwnet.co.uk

Aanwezig materiaal:

- The Assisi Declarations. Messages on Man and Nature from Buddhism, Christianity, Hinduism, Islam and Judaism WWF, 1986)

-Faith and Nature. Our Relationship with the Natural World Explored through Sacred Literature, onder redactie van Martin Palmer, e.a.

Het boek vormt de schriftelijke neerslag van de 25e verjaardag van World Wide Fund for Nature International (WWF), in 1986, in Assisi. Voornoemde 'Assisi Declarations' werden daar gegeven. Dit boek bevat hoofdstukken over de achtergronden daarvan in elke religie, verhalen die verteld kunnen worden en een centraal hoofdstuk over 'Pilgrim for Life'.

- Nummers tijdschriften.
- Complete uitgavenlijst.

C.2.2. Association for Creation Spirituality.

'Creation Spirituality' is vooral geïnspireerd door het werk van Matthew Fox (o.a. 'Gezegd vanaf het begin' en 'Schepping en spiritualiteit, beide uitgekomen bij Meinema). Het gaat hen om een andere houding t.o.v. de natuur en de onderdrukte medemens, n.l. een van verbondenheid, respect en compassie, vanuit een holistische wijze van denken en voelen, het zien van het geheel van de schepping als sacrament. Aan creativiteit en het werk van kunstenaars wordt veel waarde gehecht. Er is veel aandacht voor teksten van mystici, uit verschillende religieuze tradities.

In het herkomstland, de USA, zijn de meeste mensen te vinden die binnen deze stroming actief zijn. In Groot Brittannië is ook een tak, die we hier bespreken. Deze vereniging (die voorjaar '97 100 leden had) organiseert thematische bijeenkomsten over bijv. 'De vier paden: dansen van universele vrede', geweldloze actie, 'How can we revitalise the human spirit and lead to a New Renaissance?', Werken met dromen, mythen en verhalen'. Er is ook een kwartaaltijdschrift: Interchange. Journal of Creation Spirituality. Het nummer dat ik ontving heeft o.a. artikelen over een 'Kees Koning'-achtige actie van vrouwen, die een straaljager die aan Turkije verkocht zou worden "ontwapenden", en de nasleep daarvan; oude en nieuwe moraal; LETS; rituelen rond dood en verlies; boekbesprekingen.

Aanwezig materiaal:

- nummer tijdschrift
- nummer newsletter
- enkele korte pamfletten over de filosofie van 'creation spirituality'
- folder van Centre for Creation Spirituality en catalogus van boeken en

geluidsbandjes die te koop zijn.

Adres: Centre for Creation Spirituality. St. James's Church, 197 Picadilly, London W1V 0LL, UK. Tel. 0044-1712872741. Fax 00441717347449.

C.2.3. Schumacher College,

in Dartington, Devon, Engeland. Is een 'International Centre for Ecological Studies'. Geven cursussen van een week tot een maand. Voor 1998 zijn cursussen gepland over o.a. 'Science and God' (met o.a. Miriam Therese MacGillis van Genesis Farm), Systems Thinking and Learning for Change, Living Body of Earth (met Joanna en Fran Macey), The Web of Life (met Fritjof Capra), Soul, Eros and Nature (met Thomas Moore en Robert Sardello), Reclaiming our Culture, Redesigning the University, Inside/Outside. Practice in Psychology, Ecology and Painting (met o.a. James Hillman), The Zen of Cooking, Global Ecology, Global Economy' (met o.a. Wolfgang Sachs van het Wuppertal Institut in Duitsland), 'Earth Philosophy and Spirituality' (met Henryk Skolimowski), 'Consciousness, Painting and Environment' (met o.a. James Hillman), 'Gaia Theory' (met o.a. James Lovelock himself). Geven ook een tijdschrift uit, 'Resurgence- An international forum for ecological and spiritual thinking' (ben ik op geabonneerd, KB).

Enkele jaren geleden is geprobeerd iets dergelijks als in Engeland (maar dan op kleinere schaal) in Nederland op te zetten.

Aanwezig materiaal:

- aantal jaargangen van Resurgence

-uitnodiging studiedag met Satish Kumar in Naarden (1993).

Adressen:

-Schumacher College, The Old Postern, Dartington, Totnes, Devon TQ9 6EA, UK. Tel. 0044-1803 865934. Fax 0044-1803 866899.

E-mail schuncoll@gn.apc.org

-Resurgence, Jeanette Gill, Rocksea Farmhouse, St. Mabyn, Bodmin, Cornwall PL30 3BR, UK. Tel/Fax 0044-1208 841824

C.2.4. The Ecostary Foundation of North America.

Het begrip 'ecostary' is een samenvoeging van 'monastery' en 'ecology'. Een 'ecostary' is dus een milieuklooster, oftewel: Stoutenburg is een 'ecostary'. Het gaat om 'centra, faciliteiten, beheerd land, natuureservaten waar ecosofie (ecofilosofie) geleerd, onderwezen en gepraktiseerd wordt. Een dergelijke plek zal niet iedereen aanspreken, maar het is in elke geval belangrijk dat zulke plekken er zijn', net zoals kloosters (A. Weston, Back to Earth, Philadelphia: Temple University Press, 1994, p. 115).

Aanwezig materiaal:

The Ecostary Foundation of North America (TEFNA): Statement of Philosophy (Trumpeter, Vol. 7, nr. 1, Winter 1990)

Adres: The Ecostary Foundation of North America, P.O. Box 5853, Stn. B, Victoria, B.C., Canada, V8R 6S8

C.2.5. HOLON.

Een internationaal netwerk van spirituele, sociale en ecologische groepen, inclusief individuen en kleinere initiatieven.

Nadere informatie wordt ingewonnen.

Adres: Wolfgang Jaeger, Voltastraße 58, CH-8044 Zürich. Tel. 0041-1-2527917.

C.2.6. Global Eco-village Network (G.E.N.) Europe.

Opgericht in 1994 heeft dit netwerk als doelen:

- het ondersteunen van de ontwikkeling van duurzame menselijke nederzettingen;
- het helpen bij informatie-uitwisseling tussen nederzettingen;
- het zo ruim mogelijk beschikbaar stellen van informatie over concepten en ervaringen en van demonstratie-plekken.

Aanwezig materiaal: G.E.N. Europe, News-Letter 1997/2.

Adres: G.E.N. Europe, Ginsterweg 5, D-31595 Steyerberg. Tel. +49-576493040. Fax +49-57642368

E-mail: even@lebensgarten.gaia.org

C.2.7. La Communauté de l'Arche.

Opgericht door Lanza del Vasto (1901-1981), later bestuurd door Pierre Parodi. Er is gepoogd om oosterse- en westerse ervaringen en gedachten te integreren, met name ook om een Gandhiaanse levenswijze te ontwikkelen in een westerse context. Er zijn tientallen Ark-gemeenschappen in Europa, met name in het franstalige gebied, die alle een tegencultuur proberen te vormen in een kapitalistische samenleving. Werk is om te cultiveren, niet om te exploiteren. Het winstmotief wordt afgewezen, het gaat om wederkerigheid. Zij zijn vooral actief geweest in de vredesbeweging, in Frankrijk bijvoorbeeld in het protest tegen de kernbepanning. Later zijn er meer natuur- en milieugerichte elementen bij gekomen. In Nederland is 'De Weyst' in Handel (NB) een gemeenschap in dezelfde geest (C.1.16). De hier

besproken community is het 'moederhuis' van de Ark-gemeenschappen.
Adres: Borie-Noble, 34260 Le Bousquet-d'Orb, Hérault, Frankrijk.